

Onsdagen den 27 mars

Kl. 19.30.

Onsdagen den

27 mars 1974

Anslag till statistiska centralbyrån

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Anslag till statistiska centralbyrån

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 11 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till statistiska centralbyrån jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 9 (finansdepartementet, s. 12–29) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1974/75 anvisa

1. till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser ett förslagsanslag av 110 764 000 kronor,
2. till Statistiska centralbyrån: Statistisk uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kronor,
3. till Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

I detta sammanhang behandlades motionerna

1974:105 av herr Helén m. fl. (fp), såvitt nu var i fråga (yrkandet A 2),

1974:113 av herr Helén m. fl. (fp), vari, såvitt nu var i fråga (yrkandet B), hemställt att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts om välfärdsforskningen,

1974:344 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp),

1974:901 av herr Bengtsson i Landskrona (s),

1974:1167 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen skulle

1. till statistiska centralbyrån för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 107 264 000 kronor i enlighet med vad i motionen anförts,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning av statistiska centralbyråns verksamhet i syfte att uppnå en högre grad av avgiftsfinansiering, samt

1974:1586 av herrar Olof Johansson i Stockholm (c) och Andersson i Nybro (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande ny låginkomstutredning att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:105, yrkandet A 2, och 1586,

2. beträffande välfärdsforskning att riksdagen skulle avslå motionen 1974:113, yrkandet B,

3. beträffande arbetslöshetsstatistik att riksdagen skulle avslå motio-

Onsdagen den
27 mars 1974

Anslag till statistiska centralbyrån

nen 1974:901,

4. beträffande arbetsmarknadsprognoser att riksdagen skulle avslå motionen 1974:344, yrkandet 1,

5. beträffande utvärdering av 1970 års folk- och bostadsräkning att riksdagen skulle avslå motionen 1974:344, yrkandet 2,

6. beträffande utredning om avgiftsfinansiering att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1167, yrkandet 2,

7. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:1167, yrkandet 1, till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 110 764 000 kronor,

8. att riksdagen för budgetåret 1974/75 skulle

a. till Statistiska centralbyrån: Statistisk uppdragsverksamhet anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

b. till Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande välfärdsforskning av herr Strömberg i Botkyrka (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen skulle bifall motionen 1974:113, yrkandet B,

2. beträffande utredning om avgiftsfinansiering av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1167, yrkandet 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande anslag till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:1167, yrkandet 1, till Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 107 264 000 kronor.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Vi skall nu behandla civilutskottets betänkande nr 11 beträffande anslag till statistiska centralbyrån.

Det är klart att många i detta sammanhang frågar sig vad vi egentligen skall ha statistik till och varför den är så omfattande. Det är naturligtvis svårt att ge ett kort svar på detta. Man skulle kunna försöka med att säga att det sker för att vi skall få en överskådlig och hanterbar bild av en del av verkligheten, vilken i sin tur kan utgöra en del av underlaget för beslutsfattare. Förekomsten av statistik kan förvisso också vara ett uttryck för hur långt utvecklingen har framskridit i samhället.

Naturligtvis är det många som tror att den statistik vi har i dag är ett mycket modernt påfund. Man tänker kanske inte på att vi haft former av statistik långt tillbaka i tiden. Enligt historikerna finns det uppgifter på att statistiska undersökningar, s. k. folkräkningar, har ägt rum långt

tillbaka i tiden. De äldsta uppgifterna berättar ju om folkräkningar i Babylonien 3 800 år före Kristi födelse. I Kina har de förekommit 3 000 år f. Kr., och det mest välkända exemplet på en tidig statistisk räkning av en viss del av befolkningen, nämligen de skattskyldiga, var den som ägde rum vid Jesu födelse.

Fru talman! Förmodligen kan jag inte påverka kammarens ledamöter med dessa utomordentligt intressanta och värdefulla djupdykningar i statistikens historia men jag kunde ändå inte neka mig nöjet att påminna om dessa folkräkningar långt tillbaka i tiden, när vi nu i dagarna fått en proposition om en ny folk- och bostadsräkning, som enligt förslaget skall äga rum 1975 och som skall kosta kanske 70–80 miljoner kronor. Det är faktiskt intressant att ta del av departementschefens, dvs. finansministerns, syn på propositionen. Han ifrågasätter faktiskt om vi inte skulle kunna inställa 1975 års folk- och bostadsräkning. Men förmodligen har han så småningom övertygats av socialistiska rådgivare om att i ett socialistiskt samhälle måste man i viss mån ersätta de marknadsekonomiska lagarna om tillgång och efterfrågan med en omfattande och kostnadskrävande statistisk undersökningsapparat, i detta fall beträffande exempelvis sysselsättning och bostäder. Men vi återkommer till denna proposition.

Jag vill nu understryka hur medveten jag är om att statistiken behövs och att den även behövs i ett icke-socialistiskt samhälle. Det är bara fråga om omfattningen. Statistiken hjälper alla beslutsfattare att åstadkomma riktiga beslut. Frågan är bara om all vår svenska statistik, som kostar över 100 miljoner kronor per år, verkligen kommer till avsedd nytta.

Omfattningen av det svenska utredningsväsendet är för närvarande föremål för debatt. Tänk vad många statistiska undersökningar som alla dessa utredningar har initierat under årets lopp. Tänk också på de många värdefulla statistiska undersökningar som bildat underlag för åtskilliga utredningars kloka utredningsförslag. Men var så vänliga och ägna även en tanke åt all den statistik och alla de statistiska undersökningar som knappt någon människa brytt sig eller bryr sig om!

Ett sätt – det finns många sätt – att få statistiken att verkligen komma till avsedd nytta är att varje statistik Konsument får se notan och även betala den. Principen om avgiftsfinansiering borde verkligen tillämpas mycket mera. Det är detta som vi har framfört i motioner under tidigare riksdagar. Det har också i år framförts i motionen 1167 av herr Magnusson i Borås m. fl. Vi moderater i civilutskottet instämmer i motionärernas önskemål, och jag ber att få yrka bifall till reservationen 2.

I motionen yrkas också att en del av statistiska centralbyråns utvecklingsprojekt skall uppskjutas med tanke på det rådande kärva samhällsekonomiska klimatet och med tanke på de stora reformer som ligger framför oss och som kostar mycket pengar. Vi måste ju spara på många håll och därför kan enligt vår mening en del av dessa utvecklingsprojekt uppskjutas. Det skulle innebära en besparing på 3,5 miljoner kronor.

Vi tillstyrker motionen i det här avseendet i reservationen 3, till vilken jag också ber att få yrka bifall.

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

Anslag till statis-
tiska centralbyrån

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Det aktuella utskottsbetänkandet behandlar som nämnts statistiska centralbyråns verksamhet och anslagen till denna. Några tycker uppenbarligen att anslaget till statistiska centralbyrån är för väl-tilltaget. Det är alldeles klart att drygt 110 miljoner kronor är mycket pengar, men då bör man jämföra den summan med de miljardbeslut som fattas årligen i vårt samhälle – i riksdagen, i kommunerna och i näringslivet -- och som i åtskilliga fall åtminstone delvis är baserade just på vår omfattande statistikproduktion. På samma sätt har vi ett stort behov av statistik för uppföljning av olika redan fattade beslut. Personligen tycker jag att man skulle önska mer av uppföljning. Ingen törs väl säga att den summa vi satsar på statistik är rätt avvägd, det vore förmätet. Men mycket talar för att en förbättring av beslutsunderlaget är väl använda pengar för att hindra att miljoner används i felsatsningar.

I motioner från center- och folkpartihåll – vilka också behandlas i detta betänkande – har vi krävt en ny låginkomstutredning som medger viss jämförelse med de uppgifter som den förra låginkomstutredningen samlade in år 1968. Det är naturligtvis hög tid att vi får en upprepning som är jämförbar så till vida att man kan avläsa i varje fall förändringsriktningen i levnadsnivå under de gångna sex åren. Det är ett exempel bland flera på den typ av uppföljning av reformverksamheten som jag tycker att man bör ägna statistisk möda och arbete åt. Centern föreslog för övrigt redan år 1972 att en ny levnadsnivåundersökning skulle göras. I februari i år, alltså efter motionstidens utgång, fick institutet för social forskning ett anslag på 1,3 miljoner kronor av regeringen för en sådan undersökning. Men anslaget täcker så här långt endast insamlingen av data, som för resten kommer att påbörjas efter påsk. Det är naturligtvis angeläget att ytterligare medel så småningom beviljas, så att det insamlade materialet kan bearbetas, analyseras och därefter publiceras. Det senare understryker också civilutskottet i sitt betänkande. Därmed har således center- och folkpartimotionerna i huvudsak bifallits före behandlingen här i kammaren.

Kravet i en folkpartimotion att parlamentariker skall få påverka valet av komponenter i levnadsnivåundersökningen kvarstår. Statistiska centralbyrån har för sin del haft konsumentkontakter vid detta avgörande, och institutet för social forskning har valt komponenter i stort sett i överensstämmelse med den gamla låginkomstutredningen. Därmed anser vi att den frågan har passerats av händelseutvecklingen.

Ungefär samma positiva öde som de nämnda låginkomstmotionerna har mött motionen 901 av herr Bengtsson i Landskrona angående förbättrad arbetslöshetsstatistik. Den hittillsvarande statistiken kritiseras för att den inte varit tillräckligt detaljerad. Den kritiken är korrekt, i varje fall när det gäller presentationen av de framkomna resultaten. Något bättre har bilden blivit om man gått ner till AKU-undersökningarnas underlag, som alltså inte har publicerats. I årets statsverksproposition föreslås ytterligare medel, som gör det möjligt att bättre belysa den latent arbetssökande arbetskraftens omfattning och sammansättning. Också den irriterande bristen på samordning mellan AKU- och AMS-statistiken över arbetslösa skall avhjälpas framöver. Enligt vad utskottet fått vota kommer

en gemensam publicering att ske fr. o. m. andra halvåret i år. Förhoppningsvis ökar då också förutsättningarna för att en bredare allmänhet skall kunna se dessa arbetslöshetsräkningar i ett sammanhang och därmed få lättare att se att de mäter olika saker.

Jag vill bara därefter helt kort kommentera moderaternas båda reservationer, som herr Wennerfors berört.

Den första gäller en utredning om avgiftsfinansiering i ökad utsträckning av statistikproduktionen. Det är inget nytt förslag. Det är t. o. m. så att finansministern i statsverkspropositionen 1966 gav statistiska centralbyrån uppdraget att beakta frågan om kostnadstäckning och kostnadsfördelning mellan olika slag av intressenter i samband med den fortgående översynen av statistikproduktionen. Till detta kan läggas att statistiska centralbyrån för kommande budgetår planerar en ökning av uppdragssektorn, efter – det skall också sägas – en mindre nedgång i förhållande till planerna under det senaste året, av konjunkturskäl får män förmoda. Det finns knappast någon anledning att tro att SCB inte skulle försöka fullfölja det nämnda uppdraget. Det ligger naturligtvis i centralbyråns intresse att försöka överföra ekonomiskt självbärande statistikproduktion till uppdragssektorn för att därmed om möjligt frigöra resurser för annan verksamhet. En utredning kan knappast fylla någon uppgift i sammanhanget, och därför avstyrker utskottet detta yrkande.

Moderaterna vill också begränsa SCB:s resurser, närmare bestämt minska dem med 3,5 miljoner kronor. Neds kärningen bör göras på utvecklingsområdet, anser moderaterna. Jag måste erkänna att det förefaller en aning besynnerligt. Jag skulle ha haft större förståelse för ett krav på en begränsning av anslaget, om man hade angripit nytilkommande arbetsuppgifter inom statistikproduktionen. Men här angriper man alltså något som en myndighet av detta slag naturligtvis måste arbeta med hela tiden, nämligen att förbättra kvaliteten på det man producerar.

I den motion som reservanterna tillstyrker nämns att en av de uppgifter man kan tänka sig att stryka eller skjuta upp, som herr Wennerfors sade, är förbättrad fiskeristatistik. Bl. a. genom petita vet vi att Sverige inte har en bra fiskeristatistik, inte ens tillräckligt bra för att motsvara de krav som olika internationella förpliktelser på detta område ställer på oss. Vidare nämner man utveckling av konsumentprisindex. Jag behöver bara hänvisa till inflations- och kostnadsutvecklingen för att visa att det är en mycket viktig uppgift att söka förbättra mätinstrumentet på detta område. Detsamma gäller en förbättring av nationalräkenskaperna. I samband med behandlingen av finansplanen hade vi ett gräl om att nationalbudgeten saknades, och nu är man alltså ute för att göra den bättre – på vilket sätt framgår klart av SCB:s petita. Det gäller vidare den statistik om levnadsförhållandena i samhället som har direkt kontakt med levnadsnivåundersökningen.

Jag kan alltså inte se att de exempel ur motionen som moderaterna reserverar sig för är särskilt väl valda. Om man nödvändigtvis skall begränsa, varför då inte angripa nya uppgifter? De i motionen angivna exemplen räcker dessutom inte till 3,5 miljoner kronor, utan summan blir 2,4 miljoner kronor. Vad beträffar resten är det ett stort frågetecken. Det är antagligen reservanternas mening att statistiska centralbyrån skall

klara urvalet på egen hand. Jag tycker att det är felaktigt; vi bör säga vad vi vill ha bort. Annars blir det ett yrkande av samma slag som moderaterna tidigare har framställt: att man skall skära bort 5 procent på i stort sett alla anslag och sedan överlåta åt myndigheterna att klara av detta.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Fru talman! Genom den strikta uppdelning av frågor som riksdagen har mellan olika utskott kan en motion ibland delas upp mellan utskotten. Så har skett med folkpartimotionen 113, som handlar om välfärdsforskning.

Resultatet av en sådan uppdelning blir att vi har svårt att få en helhetsbild av motionsbehandlingen. Herr Johansson i Stockholm har nu talat om den nya läginkomstutredningen. Jag lämnar därför den diskussionen därhän. Beträffande all välfärdsforskning är det emellertid av avgörande betydelse vilka komponenter man väljer att arbeta med. Därför har jag funnit det angeläget att framhålla att representanter för riksdagspartierna bör få möjlighet att påverka valet av komponenter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Fru talman! Jag har i motionen 901 föreslagit att åtgärder skall vidtas för förbättring och samordning av arbetslöshetsstatistiken. Som bekant görs två olika undersökningar i det här avseendet. Dels görs en av statistiska centralbyrån, den s. k. AKU-undersökningen, dels görs en månatlig räkning av AMS vid våra arbetsförmedlingar.

Nu anför utskottet i sin skrivning att statistiken kommer att förbättras, och det är någonting som man får känna tillfredsställelse över. Även en samordning av de två statistikerna är enligt utskottet på gång, och frågan behandlas nu av en expertgrupp. Det är också bra. Man får dock hoppas att detta kommer att leda till att vi får en statistik som vi vanliga människor kan läsa och att den blir enhetlig och ger de besked som man vanligen önskar. Den statistik som AMS varje månad publicerar ger en mycket dålig bild av det läsaren egentligen vill veta.

Den statistik som möter oss ser vanligen ut som den jag nu ämnar delge kammarens ledamöter; jag har tagit följande uppgifter ur en tidning i januari månad, då jag skrev min motion.

Där sägs så här: "Oljekrisen har inte givit något avläsbart utslag i siffrorna över arbetslösa och lediga platser i januari. Antalet arbetslösa är 76 175, vilket är 8 550 färre än samma månad i fjol. Ökningen på 11 427 sedan i december är i stort sett normal för årstiden. Antalet lediga platser är i januari 30 665 eller 5 730 fler än i januari i fjol. Sedan december har siffran minskat med 5 589.

Siffrorna avser antalet anmälda arbetslösa och lediga jobb vid arbetsförmedlingarna förra måndagen.

Av samtliga arbetslösa var 52 702 arbetslöshetsförsäkrade, vilket motsvarar 2,1 procent av medlemsantalet i A-kassorna. Förra året i januari var siffran 2,5 procent."

Sådana är de uppgifter som vi möter i pressen och som är resultatet av de undersökningar som görs. Av dem får man inte veta hur många som önskar deltidsarbete, och inte heller att många av dem som vill ha deltidsarbete önskar eller kräver att det arbetet skall vara förlagt till viss, mycket bestämd tid under dagen. Man får inte heller någon uppfattning om vilka åldrar de arbetslösa befinner sig i. Enligt vad jag vet är en stor grupp av de anmälda arbetssökande människor som genom tidigare anställning erhållit någon form av tjänstepension. Det är företrädesvis folk i åldrarna 63–67 år. Tjänstepensionen är så låg att vissa ersättningar kan erhållas från arbetslöshetskassan som komplement till pensionen för att man skall få en någorlunda dräglig inkomst, om man står till arbetsmarknadens förfogande. Och det gör man. Jag tycker inte detta är vare sig ojust eller felaktigt, men de flesta av dessa arbetssökande ”stämplar”, som det populärt heter, inte för att få ett nytt jobb, utan för att få ett välbehövligt ekonomiskt tillskott. AKU-undersökningen medverkar enligt mitt förmenande till att förvilla begreppen om antalet arbetslösa. Det är uppenbarligen svårt för gemene man att förstå att här regelmässigt redovisas 30–40 procent fler arbetslösa än vad som redovisas genom AMS-undersökningen, beräknad på antalet vid arbetsförmedlingarna faktiskt anmälda arbetssökande. Men förhållandet är rätt enkelt.

AKU-undersökningarna bygger på att 18 000 människor i åldrarna mellan 14 och 74 år tillfrågas, om de har eller önskar arbete, allt enligt ett ur expertsynpunkt säkerligen korrekt mönster. Att antalet arbetslösa blir högre enligt denna mätmetod är inte egendomligt. Man frågar ungdomar i 14-årsåldern – ungdomar som ännu går i skolan – och man frågar också en stor grupp pensionärer, eftersom man går ända upp till 74 års ålder. Att stora grupper av dessa kan registreras som arbetslösa är inte underligt, eftersom man enligt frågemönstret såsom arbetslösa registrerar människor som uppger att de skulle ha sökt arbete, om de ansett sig kunna få lämpligt sådant på bostadsorten.

Det är uppenbart att en pojke eller en flicka i skolåldern ofta skulle vilja ha ett litet jobb någon timme i veckan efter skolans slut för att bättra på sina fickpengar, men när ett sådant arbete inte kan erhållas, tycker jag det är fel att räkna vederbörande som arbetslös. Samma är förhållandet med de pensionärer som tillfrågas. Även en del av dessa skulle säkert kunna tänka sig något litet arbete, ett lätt sådant någon timme då och då. Men att räkna vederbörande som arbetslös när detta deltidsjobb inte står till buds, det tycker jag är fel.

Fru talman! Under den senaste valrörelsen var arbetslösheten ett av de stora diskussionsämnen. Vi slogs där med detta mycket ofullständiga statistikmaterial. Låt oss se till att för framtiden få ett bättre, ett fullständigare material i vår hand, så att vi vet vad vi diskuterar och diskuterar på samma våglängd. Det menar jag att vi har rätt att kräva.

Jag kommer, fru talman, inte för dagen att ställa något yrkande utan hoppas att de förändringar och förbättringar som signaleras i utskottsbetänkandet skall ge oss det bättre statistikmaterial som jag här har pläderat för.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Fru talman! Sedan statsverkspropositionen avlämnades i januari och

Onsdagen den
27 mars 1974

Anslag till statistiska centralbyrån

motionerna väcktes har institutet för social forskning fått Kungl. Maj:ts uppdrag att genomföra en ny levnadsnivåundersökning. Tanken är också att undersökningen skall vara så lik undersökningen 1968 som möjligt för att man skall få ett jämförbart material. Vi hälsar naturligtvis detta med stor tillfredsställelse.

I folkpartiets reservation yrkas att parlamentariker skall få vara med och välja ut komponenterna. Det är, fru talman, mycket angeläget att parlamentariker får vara med i så många sammanhang som möjligt, men vi har tyckt att man just här ändå har försökt att uppfylla rimliga anspråk på att konsumenterna skall vara med och att man bör kunna få ett tillfredsställande underlag för bedömningen. Därför har utskottet inte kunnat tillstyrka förslaget i folkpartimotionen.

Herr Wennerfors sade att vilket samhälle man än lever i behöver man ha statistik, och jag noterar det. Men moderaterna har i en motion yrkat på ett lägre anslag, vilket då skulle innebära att man tvingas skjuta upp vissa projekt. Vi har i utskottet inte kunnat tillstyrka det. Jag hoppas också att detta inte skall föra med sig – som herr Wennerfors var ängslig för – att vi skall vara tvungna uppskjuta angelägna reformer.

I moderatmotionen finns ytterligare ett yrkande, nämligen att det skall bli en utredning om större avgiftsfinansiering. Man kan mycket väl tänka sig att ha en större avgiftsfinansiering, i varje fall när statistikkonsumenterna har speciella önskemål. I likhet med vad som tidigare har uttalats anser utskottet emellertid att vi inte heller i år bör tillstyrka det förslaget.

Herr Bengtsson i Landskrona talade för en mer samordnad arbetslöshetsstatistik. Som herr Bengtsson sade har vi erfarit att den i varje fall skall bli mer samordnad på det sättet att publiceringen av allt material skall göras vid samma tidpunkt under andra halvåret 1974. Det är naturligtvis av stort intresse att så sker. Då går det att bättre jämföra de olika undersökningarna, och allmänheten blir inte så förvillad av de olika rapporterna som man nu lätt kan bli.

På detta sätt har, som herr Bengtsson sade, motionskravet i stort sett tillgodosetts.

Men jag reagerar litet mot en sak som herr Bengtsson sade när han talade om att man i den ena undersökningen räknat med dem som är arbetslösa men som inte söker något jobb därför att det inte finns något att få. Herr Bengtsson nämnde då bara pensionärer och skolgångna, men det är också andra personer i samma situation som räknas in här. Jag anser för min del att det är ytterst angeläget att samhället har reda på hur många som skulle ta ett jobb om det fanns något att få.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till civilutskottets hemställan i dess betänkande nr 11.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Vilket samhälle vi än lever i behöver vi statistik – fru Olsson i Hölö tyckte att det var bra att jag särskilt hade understrukt det. Det var bara det att jag i mitt första inlägg också sade att det tråkiga är att det verkar som om vi i ett socialistiskt samhälle behöver så mycket mera statistik.

Det andra jag skulle vilja replikera är herr Olof Johanssons i Stockholm och fru Olssons i Hölö synpunkter på vårt förslag om besparingar när det gäller utvecklingsarbetet inom SCB. Herr Johansson tyckte att det var tveksamt huruvida man skulle pruta på anslagen till förbättrad fiskeristatistik, utveckling av konsumentprisindex, förbättring av nationalräkenskaperna och statistiken över levnadsförhållandena i samhället, osv. Jag vill bara svara att det här gäller att prioritera de olika anslagen, och vi har gjort denna prioritering. Ni har ju själva – herr Olof Johansson i Stockholm – prutat nära 3 miljoner kronor i förhållande till vad SCB begärt. Det finns också en hel del undersökningar som såväl departementschefen och regeringspartiet som centerpartiet och folkpartiet säger nej till. Dessa undersökningar är naturligtvis mycket angelägna, och jag kan tala mycket varmt för dem – jag kan tala lika varmt för fiskeristatistiken som herr Olof Johansson i Stockholm gjort. Men i ett kärvt ekonomiskt klimat måste vi prioritera de olika anslagen. Vi har gjort den här bedömningen och ni har gjort er.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Fru talman! Jag skall fatta mig helt kort.

Jag tycker att herr Wennerfors missade poängen i vad jag försökte säga – det är möjligt att det beror på mig. Vad jag sade var att man inte bör angripa den statistik som alla är överens om bör finnas, t. ex. nationalräkenskaperna och konsumentprisindex, och gå emot en förbättring av den statistiken. Om man nödvändigtvis skall begränsa – ungefär så föll mina ord – varför då inte angripa nytillkommande saker i den löpande statistiken? Varför ge sig på det nödvändiga utvecklingsarbetet?

Det var min synpunkt, och den trodde jag egentligen att herr Wennerfors skulle kunna instämma i. Jag tycker helt enkelt att argumentationen i den motion som Ni yrkat bifall till inte är särskilt stark.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag vänder mig litet mot resonemanget att vi icke bör angripa den statistik som alla är överens om. Jag ber att få påpeka för herr Olof Johansson i Stockholm att alla icke är överens om den.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Strömberg i Botkyrka, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 3–5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till statis-
tiska centralbyrån*

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	284
Nej	–	45
Avstår	–	2

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	285
Nej	–	44
Avstår	–	2

Punkten 8

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Föredrogs civilutskottets betänkande nr 12 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 för bostadsdepartementet m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Åtgärder för bevarande av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefull bebyggelse

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

Åtgärder för bevarande av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefull bebyggelse

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 13 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser åtgärder inom bostadspolitikens ram för bevarande av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefull bebyggelse, jämte motioner.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Fru talman! Civilutskottet tillstyrker i ett betänkande, till vilket inte avgivits några reservationer, förslaget om stöd för bevarande av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefull bebyggelse. Även om vi alltså inte kan vänta några voteringar i ärendet, så bör i alla fall några kommentarer fogas till det.

En viktig sak att komma ihåg ligger redan i betänkandets rubrik, nämligen att det är fråga om ett stöd inom bostadspolitikens ram. Det gäller alltså bostäder som skall användas. Frågorna om ett vidgat stöd utanför det området faller inte på bostadsdepartementets och civilutskottets lott.

De förslag som utskottet nu i princip accepterat fullföljer huvudlinjerna i saneringsutredningens betänkande. Förenklat innebär detta att staten skall lämna bostadslån så långt upprustningen kan förräntas av hyrorna och att staten bidrar med räntefritt och stående kapital till andra kostnader genom tilläggsån. Om och när dessa tilläggsån skall betalas tillbaka blir ytterst beroende på möjligheterna att förränta och amortera också dessa lån.

Jag sade att till betänkandet inte fogats några reservationer, men det innebär inte ett reservationslöst ja till detaljförslagen. Utskottet tillstyrker en motion som sätter småhusen i samma situation som flerfamiljshusen när det gäller att bedöma förutsättningarna för återbetalning av tilläggslånen. Vi föreslår också att ramarna skall få vidgas av sysselsättnings-skäl - där ligger en kompensation för beredskapsarbetena.

Vidare har utskottet gjort en del kommenterande tillägg till propositionsförslaget, tillägg som vi tror skall få viss betydelse i hanteringen. I fråga om planeringen har vi velat trycka på att bevaringsprogram är viktiga för kommunernas eget ställningstagande, även om det inte finns anledning att binda sig för formaliserade fysiska bevaringsplaner. I fråga om förhöjt låneunderlag konstateras bl. a. att bedömningarna av bruksvärdehydrornas storlek måste göras skönmässigt. Alltför ofta talas det om bruksvärdehyra som någonting matematiskt exakt - det är ju också där fråga om vad som är skäligt eller inte.

I samband med diskussionen om ingångsvärdet har vi för ordningens skull fört in en koppling med bostadssaneringslagen. Den kan ju bli tillämplig på ett hus med höjt bostadslån. Viljan att hålla saneringshusens priser på en förräntningsbar nivå har också därigenom fått ett uttryck. Det är i och för sig inte förvånande att moderaterna även på den här punkten känt sig manade att försvara markvärdestegringarna i ett särskilt yttrande.

Vi har också redovisat skälen både för och emot att koppla tilläggsån

145

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

till paritetslån. Vi har väl – en del av oss i vart fall – känt litet osäkerhet inför propositionen i denna del. När utskottet nu tillstyrker propositionen så görs det bl. a. därför att vi inte vet något säkert om paritetslårens framtida öde. Vi har förutsatt att också tillägglånen kommer att passa in i ett eventuellt förslag om hur bostadslån skall betalas tillbaka.

Fru talman! Betänkandet innehåller några ytterligare kommentarer till förslaget. Vi har enat oss på alla punkter. Därför har jag nu endast att yrka bifall till civilutskottets hemställan i betänkande nr 13.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Anslag för bostadsbyggande, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 14 i anledning av dels propositionen 1974:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1974/75 för bostadsbyggande m. m., dels propositionen 1974:5 med förslag till lag om ändring i förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift, dels i dessa ämnen väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1 bilaga 14 (bostadsdepartementet) punkterna B 1–B 2, B 5–B 9 (s. 11–13, 17–45) och IV:11 (delvis)–IV:14 (s. 67–142) föreslagit riksdagen att

1. medge att sådan ersättning till kommuner som angivits i statsrådsprotokollet bestreds från anslaget Räntebidrag m. m.,

2. godkänna de ändringar i grunderna för förbättringslån, som förordats i statsrådsprotokollet, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1974,

3. medge att räntefria förbättringslån beviljades med högst 130 000 000 kronor under vart och ett av åren 1974 och 1975,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid behov besluta om ökning av den under 3 upptagna ramen för långivningen under år 1974,

5. medge att beslut om anordnings- och inventariebidsamt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1974/75 meddelades inom en ram av 25 000 000 kronor, varav högst 15 000 000 kronor fick tas i anspråk för bidrag,

6. medge att den under 5 angivna ramen fick överskridas om det behövdes av sysselsättningsskäl,

7. medge att beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån meddelades inom en ram av 5 000 000 kronor under budgetåret 1974/75,

8. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1974 med den omfattning och fördelning som förordats i statsrådsprotokollet,

9. medge att ramen för beviljande av bostadslån till nybyggnad under år 1974 fastställdes till 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 75 000 jämte lokaler som omfattades av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,

10. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för

nybyggnad under år 1974 fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet, i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål,

11. medge att ramen för beviljande av bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1975 och 1976 fick samma omfattning som den under 9 föreslagna ramen för år 1974,

12. medge att av ramen för bostadslån för vart och ett av åren 1974–1976 högst 20 000 m² våningsyta fick tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden,

13. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om projektreserv för åren 1974 och 1975 i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,

14. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelades intill ett belopp av 1 985 000 000 kronor under år 1974,

15. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 240 000 000 kronor under vart och ett av åren 1974 och 1975,

16. bemyndiga Kungl. Maj:t att under de förutsättningar som angetts i statsrådsprotokollet besluta om utökning av de under 14 och 15 upptagna ramarna,

17. medge att långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter fick avse även hyresförluster uppkomna under år 1974,

18. godkänna vad i statsrådsprotokollet anförts om belåning av integrerade anläggningar för boendeservice,

19. bemyndiga Kungl. Maj:t att i särskilda fall medge fortsatt ränte- och amorteringsfrihet under viss tid beträffande vissa lån och delar av lån till studentbostadsföretag,

20. på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1974/75 anvisa

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 989 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 27 460 000 kronor,

c. till Räntebidrag m. m. ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor,

d. till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. ett förslagsanslag av 195 000 000 kronor,

e. till Byggnadsforskning ett anslag av 9 000 000 kronor,

f. till Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

g. till Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

21. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1974/75 anvisa

a. till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 3 155 000 000 kronor,

b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder ett investeringsanslag av 1 000 kronor,

c. till Lånefonden för kommunala markförvärv ett investeringsanslag av 125 000 000 kronor,

d. till Lånefonden för allmänna samlingslokaler ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Kungl. Maj:t hade vidare i propositionen 1974:5 (bostadsdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift.

Frågor om bostadstillägg m. m. behandlades i socialutskottets betänkande nr 6. Vissa frågor om konsumentskydd vid köp av egna hem behandlades i lagutskottets betänkande nr 8.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1974:52 av herr Gustavsson i Eskilstuna (s),

1974:54 av herr Henmark (fp),

1974:93 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga (yrkandet e), hemställts att riksdagen beslutade att avslå Kungl. Maj:ts hemställan att till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag av 125 000 000 kronor,

1974:258 av herrar Hörberg (fp) och Jonsson i Alingsås (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en parlamentarisk utredning med representanter även från koloniträdgårdsintressenter och hyresgäster med uppgift att föreslå normer i olika avseenden för koloniträdgårdens förefintlighet i våra tätorter,

1974:346 av herrar Östrand (s) och Westberg i Hofors (s) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till åtgärder i syfte att skydda konsumentintressen på bostadsmarknaden i enlighet med de riktlinjer som förordats i motionen,

1974:578 av herr Fälldin m. fl. (c), såvitt nu var i fråga,

1974:579 av herr Glimnér (c) och fru Karlsson (c) vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om sådan ändring av kungörelsen om förbättringslån att för förbättringslån som utgjorde räntefri stående del och som uppgick till högst 5 000 kronor säkerhet icke behövde ställas,

1974:902 av herr Brännström m. fl. (s),

1974:908 av herr Lindkvist (s) vari hemställts att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att reglerna om fördjupning av bostadslån för ombyggnad borde ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionen anförts,

1974:915 av herr Wachtmeister i Staffanstorps (m) och fru Sundberg (m),

1974:916 av herr Wennerfors m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga, hemställts

A. att riksdagen beslutade

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

1. att för år 1974 fastställa en bostadsbyggnadsplan för maximalt 80 000 lägenheter,

2. att ramen för bostadslån inom bostadsbyggnadsplanen för vart och ett av åren 1975 och 1976 fastställdes till en våningsyta i m² motsvarande maximalt 75 000 lägenheter,

3. att medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1974 fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål,

5. att räntan på amorteringspliktiga tilläggsån skulle vara sex procent från 1 juli 1974,

6. att till Bostadsstyrelsen för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 13 000 000 kronor,

7. att till Länsbostadsnämnderna för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 25 460 000 kronor,

B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla

3. att en rationaliseringsutredning genomfördes av länsbostadsnämndernas verksamhet,

C. att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts anhållan om benyndigande att kunna bevilja amorteringsfrihet för vissa studentbostadslån som sin mening uttalade att Kungl. Maj:t vid handläggning av dessa lånefrågor skulle visa största möjliga återhållsamhet,

1974:1161 av herr Adolfsson m. fl. (m) vari yrkats

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om bestämmelser som gjorde det möjligt för ägaren av grannfastighet att begära upprustning enligt bostadssaneringslagen av annan fastighet inom samma byggnadskvarter som inte uppfyllde föreskriven standard, när bristen var till påtaglig olägenhet för övriga fastigheter i kvarteret,

2. att bestämmelser utfärdades om att saneringslagen i detta fall även skulle vara tillämplig på fastighet som ägdes av kommun eller av staten,

1974:1163 av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c) och Gustavsson i Alvesta (c),

1974:1164 av herr Gustavsson i Ängelholm (s),

1974:1170 av herr Stjernström (c),

1974:1173 av herrar Åkerfeldt (c) och Mattsson i Skee (c) vari hemställdes att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att räntefria stående förbättringslån om ursprungligen högst 4 000 kronor, vilka beviljats även före den 1 juli 1972, genast fick avskrivas,

1974:1580 av herr Helén m. fl. (fp), såvitt nu var i fråga,

1974:1583 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade att till Lånefonden för kommunala markförvärv för budgetåret 1974/75 anvisa ett investeringsanslag på 210 miljoner kronor,

2. att lånetiden för kommunala markförvärvslån fastställdes till minst 15 år, varav de första 5 åren var amorteringsfria,

3. att tomträttslån, när marken bebyggdes med statliga lån, utbetalades året efter det att preliminärt beslut om bostadslån meddelats,

1974:1585 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1974:1589 av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c) samt

1974:1594 av herr Wennerfors (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade om ett administrationsbidrag å 25 000 kronor till Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar under budgetåret 1974/75.

Utskottet hemställde

1. beträffande varaktigt behov av bostäder som förutsättning för bostadslån att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad utskottet anfört,

2. beträffande bostadslån för jordbruksfastighet m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1163 och 1170,

3. beträffande bottenlån för vissa småhus att riksdagen skulle avslå motionen 1974:902,

4. beträffande fördjupning av bostadslån för flerfamiljshus att riksdagen skulle bifalla motionen 1974:908,

5. beträffande undantagsregler vid mindre ombyggnad av småhus att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:578, yrkandet 4, och 1580, yrkandet 3,

6. beträffande pantvärde för småhus att riksdagen skulle avslå motionen 1974:915,

7. beträffande lån till studentbostadsföretag att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:916, yrkandet C, bemyndigade Kungl. Maj:t att i särskilda fall medge fortsatt ränte- och amorteringsfrihet under viss tid beträffande vissa lån och delar av lån,

8. beträffande långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgav att denna fick avse även hyresförluster uppkomna under år 1974,

9. beträffande belåning av integrerade anläggningar för boendeservice att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag godkände vad i statsrådsprotokollet anförts,

10. beträffande åtgärder till skydd för konsumentintressen att riksdagen i anledning av motionen 1974:346 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad utskottet anfört,

11. beträffande räntan på amorteringspliktiga tilläggs lån att riksdagen skulle avslå motionen 1974:916, yrkandet A 5,

12. beträffande maximibelopp för räntefritt förbättringslån att riksdagen godkände de ändringar som förordats i statsrådsprotokollet, att gälla fr. o. m. den 1 juli 1974,

13. beträffande säkerhet m. m. för vissa förbättringslån att riksdagen i anledning av motionerna 1974:579 och 1173 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännas vad utskottet anfört,

14. beträffande fortsatt långivning för kommunala markförvärv, m. m., att riksdagen skulle avslå motionen 1974:93, yrkandet e, såvitt nu var i fråga,
15. beträffande villkoren för markförvärvslån att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1583, yrkandet 2,
16. beträffande utbetalning av tomträttslån att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1583, yrkandet 3,
17. beträffande expertrådgivning vid byggande av samlingslokaler att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1589,
18. beträffande viss ersättning till kommunerna enligt äldre lånekungörelser att riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
19. beträffande visst undantag från skyldigheten att utge byggnadsforskningsavgift att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1164,
20. beträffande byggnadsforskningsavgift att riksdagen för sin del skulle anta det vid propositionen 1974:5 fogade lagförslaget,
21. beträffande kommunal beslutskompetens i fråga om stöd för bostadsbyggande att riksdagen skulle
 - a. som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
 - b. avslå motionen 1974:52,
22. beträffande förenklad administrativ hantering att riksdagen skulle avslå motionen 1974:54,
23. beträffande en rationaliseringsutredning att riksdagen skulle avslå motionen 1974:916, yrkandet B 3,
24. beträffande koloniträdgårdar att riksdagen i anledning av motionerna 1974:258 och 1594 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
25. beträffande bostadssaneringslagen (1973:531) att riksdagen skulle
 - a. i anledning av motionen 1974:1161, yrkandet 1, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
 - b. avslå motionen 1974:1161, yrkandet 2,
26. beträffande ytramar för nybyggnad under år 1974 att riksdagen skulle
 - a. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna 1974:916, yrkandet A 1, och 1585 i motsvarande del uttala sig för en bostadsbyggnadsplan med den omfattning och fördelning som förordats i statsrådsprotokollet,
 - b. medge att ramen för beviljande av bostadslån fastställdes i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,
 - c. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om projektreserv i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
 - d. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1974:916, yrkandet A 3, medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd fick tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet, i den mån de inte utnyttjades helt för sitt ändamål,
27. beträffande ytramar för nybyggnad under åren 1975 och 1976 att riksdagen skulle
 - a. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1974:916, yrkandet A 2, och med avslag på motionen 1974:1585, i vad motionen inte behandlats under 26 a ovan, medge att ramarna för bostadslån fick

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

samma omfattning som den under 26 b förordade ramen för år 1974,

b. medge att Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om projektreserv för år 1975 i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,

28. beträffande ramar i övrigt att riksdagen skulle

a. medge att räntefria förbättringslån beviljades med högst 130 000 000 kronor under vart och ett av åren 1974 och 1975,

b. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1974/75 meddelades inom en ram av 25 000 000 kronor, varav högst 15 000 000 kronor fick tas i anspråk för bidrag,

c. medge att beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån till allmänna samlingslokaler meddelades inom en ram av 5 000 000 kronor under budgetåret 1974/75,

d. medge att av ramen för bostadslån för vart och ett av åren 1974 -1976 högst 20 000 m² våningsyta fick tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden,

e. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelades intill ett belopp av 1 985 000 000 kronor under år 1974,

f. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelades intill ett belopp av 240 000 000 kronor under vart och ett av åren 1974 och 1975,

g. bemyndiga Kungl. Maj:t att under angivna förutsättningar besluta om ökning av den under a angivna ramen under år 1974 samt de under b, e och f angivna ramarna,

29. beträffande anslag för bostadsmyndigheterna att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1974:916, yrkandena A 6 respektive A 7, på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1974/75 anvisade

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 989 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 27 460 000 kronor.

30. beträffande anslag för markförvärvslån att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna 1974:93, yrkandet e, i vad det inte behandlats under 14, och 1583, yrkandet 1, på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1974/75 anvisade till Lånefonden för kommunala markförvärv ett investeringsanslag av 125 000 000 kronor,

31. beträffande anslag i övrigt att riksdagen för budgetåret 1974/75 anvisade

1. på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln

a. till Räntebidrag m. m. ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor,

b. till Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. ett förslagsanslag av 195 000 000 kronor,

c. till Byggnadsforskning ett anslag av 9 000 000 kronor,

d. till Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

e. till Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor,

2. på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder

- a. till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 3 155 000 000 kronor,
- b. till Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder ett investeringsanslag av 1 000 kronor,
- c. till Lånefonden för allmänna samlingslokaler ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande räntan på amorteringspliktiga tillägsslån av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen skulle bifalla motionen 1974:916, yrkandet A 5,

2. beträffande fortsatt långivning för kommunala markförvärv, m. m., av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 14 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:93, yrkandet e, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförts,

(bifall till denna reservation innebar att utskottets hemställan under 15 och reservationen 3 förfallit)

3. beträffande villkoren för markförvärvslån av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa,

att riksdagen skulle bifalla motionen 1974:1583, yrkandet 2,

4. beträffande utbetalning av tomträttslån av herr Claeson (vpk) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa,

att riksdagen skulle bifalla motionen 1974:1583, yrkandet 3,

5. beträffande koloniträdgårdar av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1594 och med avslag på motionen 1974:258 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförts,

6. beträffande bostadssaneringslagen av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1161, yrkandet 1, med bifall till motionsyrkandet 2 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförts,

7. beträffande anslag för bostadsmyndigheterna av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1974:916, yrkandena A 6 respektive A 7, på driftbudgeten under tolfte huvudtiteln för budgetåret 1974/75 anvisade

a. till Bostadsstyrelsen ett förslagsanslag av 13 000 000 kronor,

b. till Länsbostadsnämnderna ett förslagsanslag av 25 460 000 kronor,

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

8. beträffande anslag för markförvärvslån

a. av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 30 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:93, yrkandet e, i vad det inte behandlats under 14, skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till lånefonden för kommunala markförvärv och motionen 1974:1583, yrkandet 1,

b. av herr Claeson (vpk) som – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 14 – ansett att utskottet under 30 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionen 1974:1583, yrkandet 1, och med avslag på motionen 1974:93, yrkandet e, på kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder för budgetåret 1974/75 anvisade till Lånefonden för kommunala markförvärv ett investeringsanslag av 210 000 000 kronor.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m).

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 5, 6, 7 och 8 a.

Beträffande reservationen 1 om räntan på amorteringspliktiga tilläggs-lån vill jag understryka att det inte finns sakliga skäl för att räntenivån för en typ av reguljära lån skall vara lägre än den räntenivå som i övrigt anses lämpligt.

Reservationen 2 behandlar frågan om markförvärvslån. I den moderata motionen 93 yrkar vi att denna långivning helt skall upphöra. Visst måste kommunerna ha möjligheter att göra nödvändiga markförvärv, men inte i den omfattning som de många företrädarna för riksdagens marksocialistiska majoritet anser. Vi har för några veckor sedan diskuterat markpolitiken och klart tagit avstånd från sådana markförvärv som syftar till kommunalt markmonopol. I konsekvens härmed skall jag begränsa mig till att endast yrka bifall till reservationen 2.

Reservationen 5 gäller människor i tätorter och i storstäder som har små möjligheter att skaffa sig eller hyra sommarstuga eller att över huvud taget komma ut i de oftast avlägset liggande rekreationsområdena. De har ofta inte råd eller lust med ett fritidshus. Men de har ändå behov av att komma ifrån betong- och asfaltmiljön i innerstaden eller i de nutida moderna, sterila och gråa höghusområdena. Deras anspråk är inte så stora – de vill ha ett litet odlingsland, gärna med en liten kolonistuga. I många kommuner har mycket gjorts för dessa människor och för deras organisation. I andra kommuner har intresset tyvärr varit mindre, ja, i vissa fall har inställningen varit mycket negativ.

Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar har inte stora ekonomiska resurser. Förbundets verksamhet är i hög grad lovvärd. Jag ber att få påpeka att det tidigare förekommit politiska framstötter för att den här organisationen och dessa människor skulle få någon form av stöd.

För tio år sedan väcktes socialdemokratiska motioner bl. a. av Carl Albert Anderson i Stockholm. Men har då inte majoriteten i utskottet utformat en positiv skrivning, undrar kanske någon. Visst är det i någon mån positivt, men ur min synpunkt inte tillräckligt. Därför vädjar jag till kammarens ledamöter att stödja reservationen 5.

Jag kommer så till reservationen 6. Antag att det bredvid en fastighet i enskild ägo i ett bostadskvarter ligger en fastighet som ägs av kommunen och som är i behov av sanering. Bristerna i fastigheten kan vara till men för bruksvärdet, för miljön i området, vilket kan leda till en försämrad förvaltningsekonomi. Vi anser att den enskilde fastighetsägaren på något sätt, genom en lagändring i saneringslagen, skall kunna påkalla åtgärd. Observera att den motion som är väckt av herr Adolffson m. fl., som pekar på detta problem, har blivit tillstyrkt till hälften, dvs. när det är en kommun som önskar påkalla åtgärd för att få en sådan här sanering till stånd. Jag yrkar således bifall till reservationen 6.

Reservationen 7 gäller besparingar på förslagsanslagen till bostadsstyrelsen och till länsbostadsnämnden, vilket jag yrkar bifall till.

Reservation 8 a är en följdreservation.

Fru talman! Den som i dag har bespatsat sig på en större bostadspolitisk debatt blir nog en smula besviken. Kanske de övriga talarna på talarlistan startar en sådan debatt. Jag skulle bara vilja avsluta mitt inlägg med att påminna om att vi moderater är efter år har kritiserat den socialdemokratiska bostadspolitiken. Vi har pekat på kostnadsproblemen — de oerhörda kostnadsstegringarna —, på bristerna i bostadsmiljön, på att man inte har tillgodosett efterfrågan på småhus. Vi har pekat på följderna av att så gott som helt strypa konkurrensen inom denna samhällssektor och vi har kritiserat den oerhörda bostadsbyråkratien. Under de senaste åren har vi kunnat studera resultaten. Den socialdemokratiska bostadspolitiken har kapitalt misslyckats. Icke minst de tomma bostäderna är ett uttryck för detta. Vi påpekar också detta i ett särskilt yttrande där vi skriver: "Möjligheterna att bevilja lån för hyresförluster och även ytterst bevilja eftergift av lånebeloppen bör enligt vår mening användas endast då synnerligen speciella skäl talar därför. Har en felaktig bedömning gjorts bör det ekonomiska ansvaret regelmässigt utkrävas i vanlig ordning."

Jag har framställt en interpellation ganska nyligen, så bostadsministern har inte haft möjlighet att besvara den i dag. Jag har emellertid ställt frågan om vilka grunder man går efter då man skall bedöma dessa låncansökningar. Vi skall veta att för närvarande föreligger ansökningar om eftergift av hyresförlustlån på sammanlagt 45 miljoner kronor. Det är inte litet pengar som i så fall skattebetalarna den här vägen skall stå för. Jag vill också påminna om att regeringen ändå har gjort den ena reträtten efter den andra under de senaste två åren.

Nu annonseras en bostadspolitisk reform som vi skall ta ställning till i höst. De olika bostadsutredningarna har i all hast lagt fram sina förslag, som skall bli ett beslutsunderlag för regering och riksdag. Förslagen skall nu remissinstanserna runt om i landet yttra sig om, och i höst skall det enligt bostadsministern bli en reform — om nu bostadsministern lyckas klamra sig kvar på taburetten till dess; vi får se.

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Den misslyckade socialdemokratiska bostadspolitiken skall alltså reformeras. Det är inte utan att det är litet komiskt. Att döma av det lilla jag hittills har hunnit ta del av i de framlagda förslagen blir det inte mycket nytt. Det ser inte ut att bli vad man kallar en reform, om vi skall följa de förslagen. Men det nya kanske sker i kanslihuset. Vi får väl se, fru talman!

Herr CLAESON (vpk):

Fru talman! Vänsterpartiet kommunisternas inställning och förslag då det gäller bostadspolitiken grundar sig på vad som borde vara självklart för alla som säger sig värna om den enskilda människans rättigheter, nämligen en god bostad till ett skäligt pris som en social rättighet -- på samma sätt som rätten till utbildning, rätten till sjuk- och åldrvård och rätten till arbete.

Bostaden får inte vara en handelsvara som är föremål för spekulations- och vinstintressen. Genom att göra slut på profitintressena i alla led, genom samhällsringripanden då det gäller kapital, mark, byggnadsmaterial, privat byggande och privat ägande av flerfamiljshus kan man sänka bostadskostnaderna -- på kapitalets bekostnad.

Situationen på bostadsmarknaden är minst sagt oroande, och det förtjänar att erinras om detta. En halv miljon hushåll är trångbodda. Över en halv miljon lägenheter är omoderna och saknar bad eller dusch. En kvarts miljon lägenheter saknar centralvärme. Hundratusentals människor saknar en egen bostad.

Samtidigt som vi kan notera dessa stora och allvarliga brister är tiotusentals byggnadsarbetare arbetslösa -- trots att omkring 25 000 välutbildade byggnadsarbetare de senaste fyra fem åren har tvingats att lämna yrket.

En kraftig nedskärning av bostadsbyggandet innebär stora risker, om man vill undvika en framtida bostadsbrist och dålig beredskap för bostadsbyggandet.

Trångboddheten och bostadsbristen måste avskaffas genom ett fortsatt högt bostadsbyggande och hyressänkningar. En omfattande sanering av det äldre bostadsbeståndet måste genomföras på villkor som gör det möjligt för hyresgästerna att bo kvar i sina lägenheter även efter en upprustning.

Några av de viktigaste krav som vpk ställer i fråga om bostadspolitiken är i korthet: ett allmänt hyresstopp, hyressänkningar -- framför allt i nyproduktionen --, mera mark för samhällsbyggandet i kommunernas ägo, cement- och lättbetongindustrins förstatligande, statlig totalfinansiering av bostadsbyggandet och dess följdinvesteringar, bostadssanering på hyresgästernas villkor.

Ett genomförande av dessa krav ger förutsättningar för lägre hyra, för bättre bostadsmiljöer, högt och jämnt bostadsbyggande, avskaffande av bostadsbrist, trångboddhet och undermåliga lägenheter samt en jämn sysselsättning för byggnadsarbetarna.

Fru talman! Våra ställningstaganden och förslag i de vpk-motioner som behandlas i civilutskottets betänkande nr 14, liksom i vpk-reservationerna till betänkandet, grundar sig på vad jag nu har sagt. Alla olika

delproblem då det gäller bostadspolitiken hänger mer eller mindre samman, och jag har därför ansett det motiverat att något kommentera även frågor som kanske inte direkt kan hänföras till innehållet i betänkandet.

På tre punkter i föreliggande betänkande har jag anfört reservationer. Det gäller villkoren för markförvärvslån, utbetalningen av tomträttslån och anslaget till markförvärvslån.

Gemensamt för de tre reservationerna och vpk-motionen 1583 är att det påvisas att nuvarande bestämmelser är otillfredsställande, att föreslaget anslag för markförvärvslån är otillräckligt mot bakgrund av de ekonomiska svårigheter många kommuner har och att det skulle få stor betydelse för deras möjligheter att bedriva en aktiv markpolitik.

I statsverkspropositionen föreslås att anslaget till lånefonden för kommunala markförvärv ökas från 100 till 125 miljoner kronor för kommande budgetår, och civilutskottets majoritet föreslår också detta. Eftersom det anslag som anvisas för nästa budgetår skall användas för lån som avser förvärv av både exploaterings- och saneringsfastigheter, är denna ökning i och för sig otillräcklig med hänsyn till nuvarande beräknade anspråk.

Till detta kan läggas att betydligt högre anslag behövs för en riktig kommunal markberedskap för samhälls- och bostadsbyggandet, att markpolitiska utredningen i samband med inrättandet av fonden beräknat att lånebehovet 1974 skulle komma att uppgå till 200 miljoner kronor och att bostadsstyrelsen anser att ett anslag på 210 miljoner kronor erfordras.

Klart är att om den av riksdagen beslutade vidgningen av långivningen till fastigheter i saneringsområden och den ökade satsningen på saneringsverksamheten skall få någon verklig betydelse för denna, liksom för samhällsplanering och plangenomförande, är det nödvändigt att anslaget till lånefonden ökas väsentligt.

Fru talman! Då det gäller lånereglerna för markförvärvslån föreslog vi från vänsterpartiet kommunisternas sida även vid fjolårets riksdag att lånetiden för markförvärvslån skulle utsträckas från tio till femton år och tiden för amorteringsfrihet från två till fem år. Det är naturligtvis viktigt att villkoren för markförvärvslån är sådana att de stimulerar kommunerna till nya kommunala markförvärv och att det ges möjlighet att behålla marken på sikt.

I många kommuner, som nu börjat sitt budgetarbete för nästa år, är säkerligen den kommunala markberedskapen inte särskild god. Med hänsyn till de svårigheter man har och med hänsyn till bl. a. lånevillkorens nuvarande utformning anser man sig nog ändå inte i någon större utsträckning kunna satsa på en sådan utbyggnad av markreserver, saneringsverksamhet och samhällsplanering som skulle vara motiverad av hänsyn till kommunens framtid.

Därmed vill jag övergå till att med några ord beröra förslaget om tidigareläggning av utbetalningarna av tomträttslån.

Vi har återkommit till detta förslag, som tidigare också förts fram av saneringsutredningen. Då utskottsmajoriteten nu avstyrker förslaget om att tomträttslån skall betalas ut året efter det att preliminärt beslut om

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

bostadslån meddelats, gör man det med hänvisning till dess budgetkonsekvenser. Man hänvisar även till de förhandlingar som förts mellan delegationen för bostadsfinansiering och kreditinstitutet. Enligt uppgift skall kreditinstitutet nu ha åtagit sig att under 1974 tillhandahålla krediter till kommunerna för tomträttsmark. Jag är ganska tveksam inför hur detta kommer att fungera med tanke på hur det under det senaste året har varit då det gäller kreditinstitutets villighet att medverka vid avlyft av byggnadskreditiv i färdigställda fastigheter inom nyproduktionen.

De tillfälliga anspråk på lånemedel som ett bifall till motionsförslaget skulle medföra är – som sägs i reservationen 4 – överkomliga; de skulle medföra en engångsutgiftsutökning med ca 100 miljoner kronor för nästa budgetår. Det är väl använda pengar, då man därigenom skulle öka användningen av tomträttsinstitutet och upplåtelse från kommunernas sida av mark mot tomträtt. Kommunerna skulle inte längre i lika stor utsträckning tvingas avstå från tomträttsförfarandet. Flera viktiga skäl kan alltså anföras för att beslut bör fattas i enlighet med motionen 1583 och reservationen 4, så att den föreslagna tidigare utbetalningen av tomträttslån kan ske.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 8 b vid civilutskottets betänkande nr 14.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Fru talman! Under förra året kom frågan om våra bostäder åter att stå i centrum. Ännu mer aktuell blev bostadspolitiken i år. Det finns kanske därför många som är förvånade över att det har rått så få meningsskiljaktigheter i utskottet, men detta har sin förklaring. I höst kommer riksdagen att få ta ställning till hela bostadspolitiken, och då har vi tillgång till inte bara de olika utredningarna utan också till remissyttrandet och det eventuella nya material som kan komma fram. Mot denna bakgrund är det från mina utgångspunkter rimligt att den stora diskussionen får tas i höst. Då har alla haft tillfälle att sätta sig in i det omfattande materialet, och då finns förutsättningarna för en grundlig genomgång av hela bostadspolitiken.

I dag tas ändå en rad viktiga beslut. Men många av dessa är en nödvändig förutsättning för att hela det stora samhällsmaskineri som finns runt bostadsbyggandet skall kunna fungera. Verk och myndigheter måste ha sina anslag, och ramar måste finnas för bostadsbyggandet även efter den 1 juli.

Att folkpartiet nu inte har några reservationer betyder inte att folkpartiet i allt accepterar regeringens bostadspolitik, men den diskussionen skall vi ta i höst.

Herr Wennerfors har varit uppe och talat om de marksocialistiska partierna. Uppenbarligen hör också folkpartiet dit liksom centern. Men, herr Wennerfors, det handlar inte alls om marksocialism. Det handlar i stället om att genom lagar och ekonomiska förutsättningar ge kommunerna möjligheter att förvärva den mark som behövs för att kunna planera bättre och hålla nere byggnadskostnaderna. Att pressa byggnadskostnaderna och få en god planering kallar herr Wennerfors för marksocia-

lism. Nu är socialism ett fullt ord i herr Wennerfors' mun, men hur skall vi kunna pressa bostadskostnaderna om vi inte får använda detta vapen?

Förra veckan fick vi ca 1 300 sidor bostadsutredning. Nu vill jag bara lämna några kommentarer kring vissa väsentliga frågor.

I en socialdemokratisk reservation i den s. k. bostadsskattekommittén föreslås sådana ändringar som skulle göra det dyrare att bo i småhus. Jag tycker att detta är ett helt felaktigt förslag. En sak vet vi nämligen om människors bostadsönskemål; de flesta vill bo i ett eget hem. Denna klart uttalade önskan måste samhället, dvs. vi politiker, acceptera. Skulle vi genom ytterligare skattepålagor göra det ännu dyrare att bo i småhus utestänger vi stora grupper, t. ex. många barnfamiljer, från denna boendeform. Det vore enligt min uppfattning en helt felaktig politik. I stället måste vi sträva efter att ge alla dem som vill bo i ett småhus möjligheter att göra detta. Vi får söka oss fram på vägar som minskar kontantinsatsen i småhus till ett mycket lågt belopp eller helt tar bort den. Redan i dag finns på många ställen möjligheten att hyra ett småhus. Denna boendeform bör nu kunna utvidgas. Ofta har de s. k. småhusen byggts ganska stora. Detta har lett till att ensamstående och små familjer har haft svårt att finna ett tillräckligt litet småhus. Vi måste troligen här styra denna del av byggandet, så att vi får större variation på ytorna i husen.

Om jag nu säger att vi inte skall göra det sämre för dem som bor i småhus utan i stället se till att ännu flera får den bostad de önskar, så är jag dock medveten om att vi måste skapa rimliga hyreskostnader för dem som bor i hyreshus eller i fastigheter med bostadsrätt. Av vad jag hittills sett av utredningarna drar jag den slutsatsen att ett avdragssystem förefaller vara en framkomlig väg, men konstruktionen måste bli enkel.

Grundtanken bakom bostadspolitiken måste vara att människor skall få bo där de själva vill. Då måste konsekvensen bli att vi inte gör det svårare att bo i småhus. Orättvisorna måste utjämnas genom att vi gör det bättre för dem som har det besvärligt, inte genom att vi gör det sämre för dem som har det bra.

Nu kommer vi ändå inte att kunna motverka vissa höjningar i boendekostnaderna. Den kostnadsdel som är kvar när kapitalkostnaden är borta hotar att stiga. Oljepriserna har medfört en mycket besvärlig situation för många. Främst de som redan betalar så höga boendekostnader att de knappast har några marginaler drabbas hårt. Hit hör t. ex. många barnfamiljer som köpt egnahem. Nu vet man dessutom att taxeringsvärdena nästa år går upp kraftigt. Då stiger automatiskt boendekostnaderna i många egnahem. Jag tror att det, innan man höjer taxeringsvärdena alltför kraftigt, finns anledning för departementet att närmare analysera konsekvenserna därav.

Slutligen, fru talman, finns det anledning att i denna den första bostadsdebatten vid årets riksdag uttala en tillfredsställelse över att regeringen nu följt det goda råd som civilutskottet tidigare givit, då utskottet påtalat att det gamla inrikesdepartementet var alldeles för otympligt.

Situationen på bostadsmarknaden i dag visar med all tydlighet att ett speciellt bostadsdepartement behövs. Arbetsuppgifterna är stora, viktiga och krävande.

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Herr Strömberg i Botkyrka säger med anledning av mitt inlägg att det här inte handlar om marksocialism. Han säger vidare att det handlar om lagar och ekonomiska förutsättningar för att skaffa kommunerna mark. Om nu herr Strömberg och jag kan vara överens på den punkten att dessa markförvärv bör begränsas, då kan jag instämma med honom i att det inte handlar om marksocialism. Men om dessa stora anslag till denna markförvärvslånefond tillstyrks och man med det syftar till ett kommunalt markmonopol, då menar jag, herr Strömberg, att det verkligen handlar om marksocialism. Den typen av marksocialism protesterar både jag och mina kolleger i den moderata riksdagsgruppen mot.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! De relativt sett ganska blygsamma summor som står till förfogande gör det inte möjligt att skapa något slags kommunalt ägande av all mark. Det handlar helt enkelt bara om att ge kommunerna möjlighet att skaffa den mark de behöver, varken mer eller mindre.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! I tidigare debatter liksom i kväll har jag sagt att jag är helt medveten om att kommunerna då och då måste göra markförvärv för gemensamma ändamål i samhället. Men dessa markförvärv är icke så omfattande att det behövs en särskild markförvärvslånefond till vilken anlås så stora pengar som det här är fråga om. Detta måste syfta till att kommunerna skall ha monopol på mark, äga så mycket mark som möjligt i samhället. Det är skillnaden mellan min och herr Strömbergs uppfattning. Jag tycker det är synd att vi inte kan vara överens om den andra linjen som säger nej till kommunalt markmonopol.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Fru talman! Som övriga talare redan har sagt är bostadsbetänkandet i är inte likt vad det brukar vara. Dess omfattning är betydligt mindre beroende på att vi skjuter de svåra frågorna till ett senare avgörande. Jag skall inte – som en del av dem som talat före mig – kommentera de utredningar vi fått under de senaste dagarna och inte heller göra någon programförklaring för mitt parti. Jag skall begränsa mig till att tala för utskottet.

Jag kan hålla med herr Wennerfors om att det finns samma mönster i detta betänkande som vi fann när vi för ett par veckor sedan diskuterade markfrågorna. Det finns en stor majoritet, men partierna till vänster och höger har delvis avvikande meningar. Jag skall begränsa mig till att kommentera reservationerna.

Räntan på amorteringspliktiga tilläggslån har diskuterats varje år sedan 1967. De flesta har väl varit ense om att det i och för sig inte finns några sakskalet att ha lägre ränta på just dessa lån, vilken uppfattning vi i andra sammanhang än må ha om räntenivån i allmänhet. Kärnfrågan har hela

tiden varit tolkningen av låncavtalets innebörd. Det är klart att vi därvidlag kan ha olika meningar, men moderaterna är nu ensamma om sin ståndpunkt, och detta får ses som bakgrund till de många tidigare riksdagsprövningarna. Vi får också ta hänsyn till att dessa lån blir mindre och mindre genom amorteringarna. Jag tycker inte att detta i dagsläget är en fråga av så centralt intresse.

På marksidan har vi de gamla åsiktskombinationerna, och vi har här nyligen hört ett replikskifte mellan herr Wennerfors och herr Strömberg. Moderaterna vill inte på något sätt stödja kommunala markförvärv med statslån, medan vpk vill ge ett större och bättre stöd. Genom riksdagens inställning till de markpolitiska frågorna har vi väl redan gett ett svar på den moderata reservationen 2 och dess formella följdreservation 8 a.

Vpk-reservationen 3 är av något annorlunda karaktär. Det ligger i sakens natur att längre amorteringstid och längre amorteringsfrihet är bättre för kommunerna som låntagare. Också här får vi dock komma ihåg vilka ambitioner riksdagen har godkänt. Riksdagen har inte godkänt en långtidsplan för marksocialisering. Den har däremot godkänt att kommunerna bör ha en markreserv för uppåt tio års byggande. Det som nu fällt avgörandet i avstyrkande riktning är endast att dessa frågor hänger ihop med dem som skall behandlas i höst. Kanske borde herr Claeson vara tacksam för den skrivning som gjorts, men jag vill självfallet understryka att den inte innehåller några som helst utfästelser.

I fråga om tomträttslån vidhåller herr Claeson sin mening från i fjol att vi skall ha en engångskostnad på över en halv miljard för att få tidigare utbetalningar av lånen. Som utskottet redovisar i betänkandet finns det nu ett åtagande från kreditinstituten att också ta fram dessa krediter. På så sätt är motionen tillgodosedd i fråga om kreditvolym, och det var ju detta motionen gällde. Också bortsett från detta åtagande måste herr Claeson fråga sig om just den här förändringen är den mest angelägna för den statliga kreditsektorn just nu.

Frågan om koloniträdgårdarna har tagits upp i den moderata reservationen 5. Utskottet har behandlat två motioner i ämnet, en om en parlamentarisk utredning för att skapa statliga normer, en om ett kontant stöd till riksorganisationen. Alla i utskottet har varit ense om att koloniträdgårdsrörelsen är värd att främja — vi har då tänkt på idéinnehållet som sådant. Vi har också varit ense om att statliga normer inte är det som bäst tjänar detta syfte. Det är snarare en fråga om spridning av idéer och goda lösningar. Riksorganisationens syfte måste ju bl. a. vara att sprida upplysning i sådana frågor till de kommunala beslutsfattarna. Om man vill förmedla kunskaper och förslag till goda lösningar är det enklast att göra detta direkt till beslutsfattarna när det gäller den kommunala planeringen. Därför har vi förordat att planverket skall ta på sig uppgiften att förmedla erfarenheter på detta område. Vi tror att det är en bättre åtgärd, en åtgärd som är värd mera än åtgärden att ge riksorganisationen ett bidrag på 25 000 kronor; jag är övertygad om att detta utskottsmajoritetens förslag betyder mycket mera än det anslag som herr Wennerfors pläderar för. Det är ett förslag som jag också kan anföra principiella erinringar emot.

Reservationen 6 svarar mot ett av två yrkanden i en motion som herr

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Adolfsson har väckt. Reservationens begränsning beror på att herr Adolfsson när det gäller det ena yrkandet har fått inte bara socialdemokraterna – som i ett annat sammanhang för en tid sedan – utan hela utskottet med sig. Därigenom begär ett enigt utskott att man skall pröva möjligheterna att få till stånd tvångssanering på begäran av ägaren av en grannfastighet.

Den del av motionen som vi inte är överens om och som reservationen sålunda gäller rör frågan, om tvångsåtgärder skall kunna vidtas även mot stat och kommun – det måste då främst gälla kommun. De principer vi förra året fattade beslut om går ut på att kommunen skall ha ledningsansvaret. Detta ansvar innebär också rätt att bedöma i vilken ordning åtgärderna bör vidtas. Om nu reservationen skulle bifallas fick det till följd att hyresnämnden måste ta upp planeringsavgöranden, alltså rena lämplighetsbeslut. Skall dessa sedan kunna överklagas blir situationen något märklig.

Jag vill verkligen inte bestrida att kommunerna reagerar mycket olika i dessa frågor och att det kan finnas fastighetsägare som med rätta tycker att deras grannfastighet borde prioriteras. Men de kan då ta kontakter i kommunen, och jag förutsätter att de gör det. I regel är det inte fråga om några motstridiga intressen, och problemet bör därför kunna lösas. Även fastighetsägarföreningen bör trycka på, och det förutsätter jag att också hyresgästerna gör.

Vidare lär Kommunförbundet arbeta med typförslag till hur kommunerna skall förfara i detta planeringsarbete. Jag tror därför att motionärerna kan se framtiden an med tillförsikt.

Slutligen vill moderaterna i reservationen 7 krympa anslagen till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnd. Motiven är väl ytterst att man tycker illa om det statliga lånesystemet över huvud taget. Det är närmast självklart att vi först måste ha ett beslut om den fortsatta bostadspolitiken. Därefter får vi anpassa administrationen efter målen.

Civilutskottet uttalade förra året att vi självfallet inte skall skapa byråkratiska regler för reglernas egen skull. Reglerna skall ju vara medel för att åstadkomma någonting. Utskottet var också självkritiskt och påpekade att riksdagen bör leva upp till detta och inte begära statliga regler i det ena eller andra onödiga syftet.

I det här sammanhanget får jag också påminna om att utskottet enhälligt begärt att gränserna mellan statens och kommunens ansvar skall tas upp. Vi har i första hand hänvisat till länsberedningen, men det är i och för sig naturligt om detta följs upp i en mer detaljerad översyn. Behovet av en sådan avgörs inte minst av de nya bostadspolitiska riktlinjernas innehåll. Vi får också ett ökande behov av att förhindra en alltför stor boskillnad i förhållande till planverket. Dubbla normer för samma sak är bara förvirrande. Också på denna punkt tror jag att man kan hysa förhoppningar om att längre fram få diskutera det här som sakfrågor och inte bara – vilket kanske är fallet i dag – som symboler.

Herr Wennerfors tog upp frågan om de tomma lägenheterna. Vi är väl alla överens om att det är ett mycket stort problem. I det särskilda yttrandet liksom i sitt anförande har herr Wennerfors sagt att det ekonomiska ansvaret skall utkrävas i vanlig ordning. Jag gissar att herr

Wennerfors med detta menar att det blir nödvändigt att en del företag gör konkurs för att sanera ekonomin.

Jag har litet svårt att förstå honom, och jag undrar varför det skulle vara bättre att lägga på skattebetalarna förluster, som man kanske kan undvika genom att i stället ha en annan, smidig hantering. Men detta är bara en sida av saken — det här är ett problem som går vidare och har andra och viktigare aspekter. Bostadsministern konstaterar i propositionen att förekomsten av sådana lägenheter måste beaktas i samband med ramfrågorna. Utskottet har inte särskilt kommenterat det uttalandet, eftersom något förslag inte har framställts till riksdagen. Vi har bara uppfattat detta uttalande som en personlig meningsyttring, men det kräver kanske någon kommentar. Innebär uttalandet att ramarna skall sänkas så drastiskt att ingen får bygga småhus och att människor därmed tvingas kvar i lägenheter i flerfamiljshus? På det viset kan man ju förbättra statistiken, men det är lika klart att man på det sättet inte kan förbättra boendet. Och hur skulle man med självaktning kunna vidta en sådan åtgärd med parollerna om neutralitet och solidaritet i bostadspolitiken i minnet?

Jag kan i detta sammanhang bara konstatera att sådana åtgärder måste kräva ett riksdagsbeslut och att vi inte har fått något förslag i den riktningen. Alltså gäller tills vidare de regler som utgår från behov som konstaterats genom efterfrågan. Problemet med de tomma lägenheterna gäller alltså inte bara det som herr Wennerfors trycker på. Det är inte någon riksolycka om vi skriver av några lån därför att utvecklingen på vissa orter inte ser ut att bli den man hade tänkt. Det är betydligt allvarligare om det här förhållandet skall få andra effekter — negativa för bostadsbyggandet på sikt.

Utskottet har också tagit initiativ till översyn av 6 § i bostadslånekungörelsen, där det ställs krav på varaktigt behov av bostad eller — om man vill uttrycka det på annat sätt — krav på kreditvärdighet. Vi bör då komma ihåg att kravet på en varaktig bostad egentligen är självständigt och särskilt naturligt när man ransonerar lån i bristlägen. Kreditvärdesaspekten innebär ju bara ett annat sätt att uttrycka samma sak.

Utskottet tar nu upp denna fråga, i första hand av rent tekniska skäl. Den regel som gäller, dvs., statsutskottets uttalande år 1964, utgår från att den enskilde har full frihet när det gäller glesbebyggelse. Det har den enskilde emellertid inte i dag. För det första har tätbebyggelsebegreppet och därmed det gamla plankravet vidgats, och för det andra skall också glesbebyggelsens lämplighet prövas enligt byggnadslagen från rent allmänna synpunkter.

Redan detta faktum — dvs. att vi nu har andra utgångspunkter än vi hade 1964 — motiverar den av utskottet beställda översynen. Sedan är det en sak för sig att om man börjar se över 6 § i bostadslånekungörelsen enligt dessa aspekter, leds man ofrånkomligt också in på andra frågor. Jag tänker närmast på preciseringen av vilken verkan den kommunala planeringen — alltså inte den formaliserade — har i dessa sammanhang. Men man kan också komma in på den fråga som antyds i propositionen, nämligen verkan av att det finns ett stort antal tomma lägenheter i en ort eller en region. Här blir det självfallet en intressekonflikt, ibland mellan

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

kommunens vilja att styra utbyggnaden och statens farhågor att inte få igen sina pengar, ibland mellan statliga bostadspolitiska ambitioner och kommunens rädsla för felinvesteringar. Men detta är problem som vi måste försöka lösa principiellt.

De moderata ledamöterna i utskottet vänder sig i ett särskilt yttrande mot en väntad kommunal kreditprioritering, som skulle kunna bli en följd av utskottets begäran om en samordning mellan låneregler och byggnadslagstiftning. Jag utgår från att man inte väntar sig en *statlig* kreditprioritering – det är ju inte det frågan gäller. Initiativet är, som jag sade förut, helt neutralt, och vi har ju inte heller föreslagit någon färdig lösning.

Fru talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till civilutskottets betänkande nr 14 i alla delar.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det är tydligen avgjort att det inte skall föras någon större debatt kring viktiga bostadspolitiska frågor, utan att debatten nu skall lugnas ner till hösten, då regeringen tänker lägga fram en proposition i de här stora frågorna. Det vill till att regeringen då får arbeta, och det vill väl till att den också får vettiga förslag i de remissyttrandena som skall komma. Skall man nämligen ta till utgångspunkt bara de utredningar som har kommit med sina förslag, blir det skäligen magert. Den redovisning av gamla förslag och synpunkter som man där tar upp ger i och för sig ingenting nytt, i varje fall inte några nya grepp då det gäller bostadspolitiken.

Jag tycker att fru Olsson i Hölö var mycket snäll i sina kommentarer till moderaternas förslag angående räntan på amorteringsfria tillägsslån. Det är faktiskt på det sättet att ett bifall till reservationen I av moderaterna kort och gott innebär ett ja till kraftiga hyreshöjningar för många tusen hyresgäster som bor i fastigheter med sådana lån som moderaterna vill höja räntan för. Jag tycker det är ett tillräckligt skäl för att man skall avslå den reservationen.

Sedan tyckte fru Olsson i Hölö att jag borde vara tacksam för den skrivning som finns då det gäller lånefonden för kommunala markförvärv, men hon underströk samtidigt att jag inte fick uppfatta den som någon som helst utfästelse. Det gör jag heller inte; vi får säkerligen anledning att återkomma med de krav som vi här har ställt.

Jag håller sedan med fru Olsson om att frågan om tidigareläggning av utbetalningen av tomträttslånen inte hör till de mest angelägna frågorna när det gäller kreditpolitiken. Mest angeläget är naturligtvis att få billigare pengar till bostadsbyggandet och följdinvesteringarna, oavsett vilka tekniska lösningar man finner för att komma fram på den vägen. Men helt klart är enligt min uppfattning att en statlig totalfinansiering i form av en statlig bostadsbank, där man kan låna ut pengar till en låg och fast ränta och till vilken AP-fonder, försäkringsbolag och affärsbanker får förmedla pengar, är ett av de grepp som vi måste ta.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Beträffande en del av fru Olssons i Hölö inlägg om

hyresförlustlånen och vår ganska skarpa skrivning i det avseendet ber jag bara att få påpeka att på alla andra områden i samhället gäller att den som har gjort felbedömningar av exempelvis efterfrågan eller av den företagsekonomiska skötseln får ta sitt ansvar. Att göra konkurs är ett sätt, att avgå är ett annat. Men vad gäller för dessa företag inom bostadssektorn? Jo, man kan bara gå till statsmakterna och begära lån, och dem får man. Man kan t. o. m. begära att lånen efterskänks. Det är alltså skattebetalarna som skall lida för bristerna i ledandet av dessa företag.

Jag tror att många människor reagerar mot att man på detta sätt nästan slår vakt om företagsledare som är försumliga. Vi moderater har protesterat mot detta, och vi vet att vi har många människors stöd. Man kan bara gå ut på gator och torg och lyssna på vad folk tycker om sådant. Det är inte minst denna typ av vanstyre och missgrepp som får människor att misstänkliggöra de etablerade politikerna.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag sade förut, herr Claeson, att jag gör inga värderingar av de utredningar som är presenterade, men jag hoppas naturligtvis liksom herr Claeson att bostadsministern i höst skall lägga fram bra och vettiga förslag som vi kan få bred anslutning till. Jag tror det vore önskvärt just att vi kunde få en bred anslutning, men då måste förslagen också vara bra.

Herr Wennerfors säger att vi inte skall försvara de försumliga. Nej, det skall vi naturligtvis inte göra. Men vi vet att trots att man har haft god vilja och trots att man har haft en god planering har det ändå uppkommit hyresförluster – det har inte blivit så som man har tänkt sig det hela, många gånger på grund av förhållanden som man inte själv har kunnat råda över.

Därför tycker jag att man i detta sammanhang inte skall ha en så tuff attityd som herr Wennerfors har.

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag tror säkert att alla dessa politiker som har blivit företagsledare i många av dessa företag har haft en god vilja och goda ambitioner. Men de har brustit i sin planeringsförmåga och i sitt sätt att leda företagen, och då anser jag att det ekonomiska ansvaret i vanlig ordning måste utkrävas. Det sker på alla andra områden i samhället, och det bör ske också här. Det är viktigt att skattebetalarna blir varse hur deras samhälle sköts.

Herr DANELL (m):

Fru talman! Såväl herr Wennerfors som fru Olsson i Hölö talade om de tomma lägenheterna. Vill man undvika att få tomma lägenheter på marknaden måste byggandet anpassas till efterfrågan. I detta sammanhang kan konstateras att det finns ett enda område – förutom Sveriges Radios verksamhet naturligtvis – där man hittills saklöst struntat i efterfrågan, och det är bostadspolitik. När svenska folket i årtal i opinionsundersökningar angett hur de vill bo har det visat sig att 80 · 85

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

procent föredrar markbostäder. Trots detta har den socialdemokratiska bostadspolitiken gett oss småhus till bara en tredjedel av produktionen ända fram till förra året.

Man skall dock inte tro att det byggs fler småhus nu än för några år sedan, även om många ibland tycks vilja påstå det. Att det byggs färre flerfamiljshus och därmed procentuellt fler småhus av den totala produktionen för närvarande ger oss inte *fler* småhus.

Det tycks som om efterfrågan eller frågan om hur folk vill bo skulle vara något ointressant för en socialdemokratisk bostadspolitiker. Trots väljarnas klara uttalanden i höstas mot höghuseländet, så fortsätter de socialdemokratiska språkrören – inte minst Vår Bostad och HSB-Nytt – att glorifiera tillvaron i höghus och att tala om allt krångel och framtida problem i småhusområden. De enda gångerna vi fått någon rejäl bostadsdebatt i regeringspartiet har varit när Byggnadsarbetareförbundet opponerat sig mot den höga byggarbetslösheten. Detta är naturligtvis nödvändigt men byggarbetslösheten är också resultatet just av ett planlöst försök med planhushållning i bostadspolitiken.

När nu äntligen 1960-talets elefantsjuka, som en tidning kallat det, i bostadsbyggandet är över – utom på Järvafältet där socialdemokraterna fortfarande bygger "s-märkt" – så har vi, förutom bostadslösa ensamstående i tiotusental, vilka många glömmer bort, och hundratusentals köande efter småhus, följande missförhållanden kvar att reparera: för det första minst 35 000 tomma lägenheter och köpmotstånd mot bl. a. bostadsrättslägenheter och för det andra en ekonomisk kris i många bostadsföretag, något som nämnts här förut.

Därmed kan vi snabbt förstå att det är många lägenhetsinnehavare och bostadsföretag som råkat illa ut. Men regeringens åtgärder har hitintills endast varit inriktade på att lösa bostadsföretagens bekymmer genom att följa den gamla breda vägen med statliga lån, i detta fall för att täcka uppkomna hyresförluster. Därmed har man än en gång lämnat marknadsekonomin, trots att bostadspolitiken med sina tusentals regler och styrinstrument är det mest socialistiska vi har i Sverige, och det borde avskräcka. Man kan fråga sig vilka varor förutom bostäder som undgår exempelvis prissänkning – i detta fall hyressänkning – när efterfrågan är liten och tillgången stor.

Medan bostadsföretagen hjälps med konstgjord andning, så råkar medborgarna, exempelvis bostadsrättsinnehavarna, desto värre ut. Statistiken visar att vi har minst 35 000 tomma lägenheter, men det är ändå inte det intressantaste. Det har inte alls framkommit i debatten här i kväll att det är oerhört allvarligt att många människor säljer sina insatslägenheter med mycket stora förluster eller – kanske ännu värre – över huvud taget inte blir av med sina lägenheter. De sistnämnda förhållandena återfinns aldrig i någon statistik. Det är faktiskt många familjeförsörjare, i synnerhet i de stora tätorterna, som får säga nej till erbjudet arbete på annan ort, eftersom man inte kan bli av med sin insatslägenhet.

HSB:s representanter uppmanar i sina tidningar dessa familjer att bara hyra ut sina lägenheter tills det blir lättare att sälja. Det är ett grymt råd till en familj, som kanske har satsat 20 000 kronor i sin bostad och är tvungen att skaffa ett nytt hem i en annan landsdel.

Onsdagen den
27 mars 1974*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Att regeringen i detta läge har valt att vara passiv finner jag ofattbart. Läget har under tiden ytterligare försämrats. För de många medlemmar i HSB-föreningar som tidigare innehaft en garantiförsäkring, i vilken man försäkrades att i vissa fall återfå grundinsatsen, har helt plötsligt tryggheten blivit än mindre verklig genom erhållna stenciler, som upplyst om att försäkringen inte gäller längre på grund av att premierna blivit för höga.

Under senare tid har jag dessutom erfarit att försäkringsbolag, som enligt nyssnämnda försäkring inlöst bostadsrättslägenheter, nu överväger att använda sig av 16 § i lagen om bostadsrättsföreningar och därmed kunna utan krav på ersättning återlämna insatslägenheterna till bostadsrättsförening. Detta innebär i praktiken att en förening i ett fall, som jag själv har mött, helt plötsligt riskerar att förlora avgifts- eller hyresintäkter från ett 20-tal av föreningens nästan 300 lägenheter. Att få en sådan ekonomisk kalldusch vid sidan av alla andra väl kända problem för bostadsföretagen och föreningarna kan var och en inse konsekvenserna av.

Fru talman! I ett senare sammanhang skall kammaren behandla en motion av mig om åtgärder för att minska risktagandet för innehavare av bostadsrätter, vilket gör att jag nu endast har velat belysa problemet som ett resultat av en planlös bostadspolitik. Jag har för detta mitt resonemang utgått från det särskilda yttrande av herrar Wennerfors och Adolfsson som återfinns i utskottets betänkande. Den moderata bostadspolitiken grundar sig på principen att vi skall bygga som folk vill bo och även har råd att betala för. Efterfrågan måste vara avgörande när det gäller både den totala ramen för byggandet och frågan om hur bostäderna skall se ut och förvaltas.

Herr BRÄNNSTRÖM (s):

Fru talman! Det skulle i och för sig vara mycket intressant att ge sig djupare in i denna debatt. Men jag skall inte göra det utan som jag avsett bara hålla mig till det jag egentligen hade tänkt att behandla, nämligen motionen 902 vari vi motionärer tar upp frågan om likvärdig och rättvis långivning till bostadsproduktion inom en och samma kommun.

Erfarenheten visar att variationer i beviljade bottenlån på mellan 50 och 70 procent av låneunderlaget kan förekomma. Denna variation är för den lånesökande otillfredsställande och skapar ofta stora problem genom ett behov, antingen av fördjupning av det statliga lånet eller av låneutfyllnad med borgen- eller topplån.

Syftet med vår motion var att förmå riksdagen – då först och främst civilutskottet – att förstå värdet av en enhetlig lånebehandling i de fall där kommunen varit beredd att ge byggnadslov och förmedla lån. Tyvärr har detta krav ej tillgodosetts, vilket föranleder mig att ställa några frågor till utskottets värderade ordförande. Jag formulerar dem så här:

Anser fru Olsson i Hölö det inte berättigat att, som vi motionärer begärt, ställa dessa krav på bottenkreditgivarna? Är det enligt utskottets mening bättre att staten, som redan tagit det lån som ligger i sämre belägenhet, förbehållslöst också skall vara beredd att fördjupa ned till den nivå som affärsbankerna, sparbankerna eller jordbruksbankerna anser

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

*Ang. tillämpnings-
föreskrifterna för
statliga bostadslån*

vara tillräckligt kreditvärdig nivå? Anser utskottets talesman att den kommunala bedömningen vid lämnande av byggnadslån och förmedling av statligt lån skall vara grundläggande för kreditvärdering och lånebedömning? Om så är fallet, varför har då inte utskottet varit konsekvent och biträtt vårt krav på enhetlig kreditgivning inom en och samma kommun? Är det möjligen av omsorg om bankerna?

Som positiv betraktar jag däremot utskottets skrivning angående betydelsen av propositionen 1972:111, där man fastslår att dess syfte var att utgöra en planering av den regionala strukturen men ej att bedöma den kommunala planeringen, annat än i speciella fall.

Fru talman! Jag förväntar mig inte någon omedelbar attitydförändring från utskottets sida utan får väl förlita mig på att departementschefen, med hänsyn till skrivningen i propositionen 1972:111, är mer positiv för en bättre lösning än vad som gäller för närvarande och fullföljer aviserade åtgärder om förbättring av låne- och kreditmöjligheterna vid produktion av bostäder i kommunernas ytterområden.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Fru talman! Jo, herr Brännström, jag kan nog skriva under på de flesta av de frågor som herr Brännström ställde, inte minst naturligtvis vad beträffar den kommunala bedömningen. Om herr Brännström studerar utskottets skrivning ordentligt, så skall han finna att vi inte är så negativa som han ville läsa in. Utskottet förutsätter att de här förhållandena skall ses över så att vi kommer ungefär till det läge som herr Brännström har önskat. Utskottets skrivning är sålunda positiv, även om vi avstyrker motionen.

Herr BRÄNNSTRÖM (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag kan till en del förstå utskottet i dess skrivning, men jag skulle ha varit betydligt mera tillfredsställd om utskottet låtit sina tankegångar omsättas i klartext. Man skall inte behöva läsa mellan raderna, om nu avsikten är att, som fru Olsson i Hölö uttrycker det, i stort tillgodose motionärernas önskemål. Varför vågade inte utskottet ta steget ut och säga att man i likhet med motionärerna anser att kreditbedömningen bör ske på ett konsekvent sätt? Hade utskottet gjort det, då hade jag inte haft någon anledning att gå in i den här debatten, men utskottet var, tycker jag, litet för halvhjärtat i sin ambition.

Herr bostadsministern CARLSSON, som meddelat att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara herr Åslings (c) den 6 mars framställda interpellation, nr 47, angående tillämpningsföreskrifterna för statliga bostadslån, erhöll ordet och anförde:

Fru talman! Herr Åsling har frågat mig om jag är beredd att utfärda sådana tillämpningsföreskrifter för statliga bostadslån att inte bostadsbyggandet på landsbygden fortsättningsvis missgynnas och övergripande regionalpolitiska mål ifrågasätts.

En av de grundläggande förutsättningarna för att bostadslån för nybyggnad skall kunna utgå är att det kan antas föreligga ett varaktigt behov av de bostäder som lånet avser.

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

*Ang. tillämpnings-
föreskrifterna för
statliga bostadslån*

Gällande tillämpningsföreskrifter i detta avseende grundar sig på vissa uttalanden av statsutskottet, bl. a. det av interpellanten återopade utlåtandet år 1964 (SU 1964:42) beträffande lån för småhusbyggandet på landsbygden.

I detta utlåtande understryks att det inte kan anses föreligga någon förpliktelse för staten att för den enskildes räkning ikläda sig de finansiella risker som en ur kreditvärdessynpunkt tvivelaktig lokalisering innefattar. Utlåtandet utmynnar i en förklaring att vid denna bedömning kreditriskerna får vägas mot lånesökandes skäligena intressen och att prövningen inte får bli så snäv, att bostadsbyggandet på landsbygden systematiskt missgynnas.

1971 och 1972 års ändringar i byggnadslagstiftningen kan komma att skapa nya förutsättningar för riktlinjerna för långivningen i nu aktuellt hänseende. Civilutskottet har i sitt betänkande (CU 1974:14) uttalat att frågan om en samordning av dessa riktlinjer med de nya planeringsförutsättningar som den nya byggnadslagstiftningen skapar bör prövas i samband med övervägandena om nya bostadspolitiska riktlinjer. Jag är beredd att medverka till en sådan prövning.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ÄSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min interpellation. Frågan gällde garantier för att inte bostadsbyggandet på landsbygden skall missgynnas och därmed övergripande regionalpolitiska mål skulle överges.

Svaret innebär ett glädjande löfte från bostadsministern att han skall medverka till att samordna riktlinjerna för bostadslångivningen med de nya planeringsförutsättningarna i byggnadslagstiftningen. Det är kanske inte så underligt att det löftet ges, eftersom ett enhälligt civilutskott föreslagit det och riksdagen om en stund av allt att döma kommer att ställa sig bakom detta förslag, som utskottets fru ordförande tidigare här har presenterat. Jag är i varje fall tacksam för att löftet får ett direkt och konkret uttryck i bostadsministerns svar.

Civilutskottets betänkande i den här delen utgår från det faktum att planeringskraven ändrats. Tätbebyggelsebegreppet har i praktiken vidgats och en planmässig bedömning skall göras också i fråga om glesbebyggelse. Med andra ord har samhället tagit på sig ett större planeringsansvar. Det väsentliga ansvaret för bebyggelsens lokalisering har lagts i kommunernas händer.

Den fråga jag ställde avsåg i första hand inte glesbebyggelse i byggnadslagens nuvarande mening. Jag gick ut från exempel där kommunala översiktliga planeringsbeslut syftade till tätbebyggelse – fortfarande i lagteknisk mening – även på landsbygden. De översiktliga planbedömningarna avsåg att dra upp strukturen av bebyggelsen i stort och skulle leda till preciserade planläggningskrav.

Det intressanta i frågeställningen är enligt min mening om bostadsmyndigheterna skall fungera som ett statens extra kontrollorgan över den

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

*Ang. tillämpnings-
föreskrifterna för
statliga bostadslån*

kommunala planeringen. Det är självklart att gränsen mellan statens och kommunernas befogenheter i den fysiska planeringen måste kunna diskuteras. Det sker och skall ske i den formen att vi öppet bestämmer oss för vad som är riksintressen och i vilka frågor det kommunala intresset måste vika. Sedan är det ju också självklart så att staten inte alltid kan ta förlustrisker för att följa kommunala beslut.

Det som komplicerar situationen är att bostadslånen är och kanske i framtiden blir en ytterligare grundförutsättning för byggande – de blir alltså inte bara en kredit bland andra krediter. Om bostadslånen i praktiken fungerar som statliga byggnadstillstånd måste det till regler som inte gör den kommunala planeringen illusorisk. Jag hoppas att bostadsministern kan precisera sig i vart fall så långt – jag begär inte att han här skall kunna presentera den fullständiga lösningen. Detta är för övrigt en utmärkt testfråga på hur demokratin skall fungera så att besluten läggs så nära människorna som möjligt.

Såvitt jag förstår knyter den här frågan an också till vad civilutskottet enhälligt ger till känna – på s. 14 i betänkandet nr 14 – om uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun. Man förutsätter där preciserade överväganden i den delen och går bl. a. ut från och nämner kommunernas roll i den fysiska planeringen.

Att länsberedningen i första hand får bollen kan kanske komma att garantera en nödvändig samordning.

Jag vill också gärna betona att den principiella frågan inte bara gäller bebyggelsen på landsbygden – det gäller all kommunal fysisk planering. Att frågan nu kommit upp i det sammanhanget har väl närmast att göra med att det är där som centraliserings- och decentraliseringstankarna hårdast kolliderar. De uttalanden som har gjorts 1971 och 1972 vid riksdagens behandling av byggnadslagstiftningen tycker jag dock pekar på en viss intressant islossning. Det vore värdefullt om bostadsministern kunde ge mig rätt på den punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1- 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 11 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 282
Nej — 47
Avstår — 1

Punkterna 12 och 13

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 283
Nej — 48

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 312
Nej — 19

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 312
Nej — 19

Punkterna 17–23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja .. 279
Nej — 49
Avstår .. 3

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 25 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag för bostads-
byggande, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 284
Nej — 46

Punkterna 26–28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herrar Wennerfors och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herrar Wennerfors och Adolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 281
Nej — 48

Punkten 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 b av herr Claeson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 14 punkten 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 b av herr Claeson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	295
Nej	—	20
Avstår	—	13

Punkten 31

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs lagutskottets betänkande nr 8 i anledning av motion angående skyddet för konsumenter vid köp av egna hem.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Anslag till bostadstillägg m. m.

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 6 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till Bostadstillägg m. m., jämte motioner.

I propositionen 1974:1, bilaga 14, såvitt bilagan hänvisats till socialutskottet, hade Kungl. Maj:t (bostadsdepartementet) under punkten B 4 (s. 15–17) föreslagit riksdagen att till Bostadstillägg m. m. för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 1 095 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:33 av herrar Henmark (fp) och Hyltander (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade att bostadstillägg för låginkomsttagare utgick även till folkpensionärer med den begränsningen att, i det fall även bostadsbidrag enligt lagen 25 maj 1962 om hustrutillägg och kommunalt bostadsbidrag till folkpension kunde utgå, endast det till beloppet högsta av de båda bostadstilläggen utgick,

1974:434 av fru Landberg m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en översyn av bestämmelserna om statskommunala bostadstillägg i enlighet med vad i motionen anförts,

1974:694 av fru Andersson i Kumla m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen beslutade att hos Kungl. Maj:t begära förslag om sådan ändring av 20 § kungörelsen (1968:425) om statliga bostadstillägg till barnfamiljer att kommuner fick möjlighet att bevilja bostadstillägg till ogifta som stadigvarande sammanlevde under äktenskapsliknande förhållanden och hade barn som inte var gemensamma,

1974:707 av herr Lindkvist (s) och fru Andersson i Kumla (s) vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om förslag till ändrade regler för statskommunala bostadstillägg så att inte vissa — i motionen redovisade — inkomstgrupper missgynnades,

1974:1309 av fru Söder m. fl. (c) vari, såvitt gällde bostadstillägg, hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring av gällande bestämmelser att vid inkomstprövning för

bostadstillägg till den fastställda "beskattningsbara" inkomsten endast skulle läggas 10 procent av den behållna förmögenhet som översteg 50 000 kronor,

1974:1318 av herr Claeson m. fl. (vpk) vari hemställdt

a) att riksdagen uttalade sig för en omläggning av det individuella bostadsstödet till att bli en helt statlig angelägenhet och hos regeringen hemställde om skyndsamt utarbetande av förslag härom,

b) att riksdagen uttalade sig för en sådan ändring av reglerna om bostadstillägg att kommunerna blev skyldiga att ompröva tilläggen vid hyreshöjningar under bidragsåret,

1974:1341 av herr Ullsten (fp) vari hemställdt att riksdagen beslutade att den nedre åldersgränsen för statskommunalt bostadstillägg sänktes till 18 år.

Utskottet hemställde

1. beträffande frågan om en översyn i vissa avseenden av reglerna om bostadstillägg att riksdagen i anledning av motionerna 1974:33, 1974:434, 1974:694, 1974:707, 1974:1309, såvitt här var i fråga, och 1974:1341 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande finansieringen av de statskommunala bostadstilläggen att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1318 i motsvarande del,

3. beträffande omprövning av bostadstillägg under bidragsåret att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1318 i motsvarande del,

4. att riksdagen till Bostadstillägg m. m. för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 1 095 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande finansieringen av de statskommunala bostadstilläggen av fru Marklund (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1318 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

2. beträffande omprövning av bostadstillägg under bidragsåret av fru Marklund (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1974:1318 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! De senaste årens utveckling på bostadsområdet med de kraftigt stegrade hyrorna har medfört att samtidigt som många nyproducerade lägenheter står tomma är ett stort antal mycket dåligt utrustade lägenheter alltjämt bebodda, och detta på samma gång som en omfattande trångboddhet finns hos hushåll med barn.

Genom uppgifter från folk- och bostadsräkningen 1970 samt genom statistiska centralbyråns och låginkomstutredningens undersökningar vet vi att det framför allt är låginkomsttagare med eller utan barn som bor i de sämsta bostäderna. Utan subventioner, utan bostadsbidrag i olika former skulle säkerligen den trångboddhet som finns bland barnfamiljerna och det stora antal undermåliga lägenheter, som många alltjämt

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

tingas bo i, vara ännu större. Bostadsbidragen har varit och är nödvändiga inslag i en social bostadspolitik.

Bostadsbidrag eller socialbidrag för att underlätta för människor att hyra en bra bostad löser naturligtvis inte problemen med de höga hyrorna. Även dessa bidrag hamnar slutligen hos bankerna och hos dem som spekulerar i människornas behov av bostad genom de kapitalistiska spekulations- och monopolintressena i hela produktionsprocessen, från marken till det färdiga huset. Om familjen Andersson via skattsedeln hjälper familjen Johansson att klara hyran, så innebär detta bara att båda även fortsättningsvis utplundras av byggmästare som blir miljonärer och av byggnadsmaterialproducenter, storbanker och andra vinst- och spekulationsintressen på bostadsmarknaden.

Herr talman! I motionen 1318 har vi från vpk:s sida tagit upp ett par frågor gällande det ekonomiska ansvaret för hela det individuella bostadsstödet och de bidragsberättigades möjligheter till höjda bostadstillägg under löpande bidragsår. Vi har också vid tidigare tillfällen tagit upp frågan om en sådan omläggning av bostadsbidragen att de skulle bli en helt statlig angelägenhet, och vi har även pekat på fördelarna för kommunernas och de bidragsberättigades del med en sådan omläggning. Den skulle få stor betydelse för möjligheten att få enhetliga regler och bidrag i olika kommuner och ge större rättvisa åt invånarna i olika kommuner.

Den kommunala delen av bostadstilläggen utgör en tung post i kommunernas budget, även om staten svarar för den helt dominerande delen av dessa kostnader. I årets statsverksproposition anges att ungefär hälften av anslaget för bostadstillägg avser statliga bostadstillägg och återstoden statsbidrag till statskommunala bostadstillägg. Det skulle i så fall innebära att kommunernas andel av bostadstilläggen är av storleksordningen 250 miljoner kronor per år, eller mellan 15 och 20 procent av de totala bostadstilläggen, och det bör vara möjligt för staten att klara den kostnaden.

Från vpk:s sida har vi varken i motioner eller i reservationer föreslagit att riksdagen *nu* skall besluta om en omläggning av bostadstilläggen till en helt statlig angelägenhet. Vad vi föreslår är att riksdagen skall uttala sig för att kommunalekonomiska utredningen ges i uppdrag att utarbeta förslag till en sådan omläggning. Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionen i den delen med hänvisning till kommunalekonomiska utredningens uppdrag. Jag är medveten om att utredningen, som är mycket omfattande och gäller kommunernas ekonomiska situation samt kostnadsfördelningen mellan stat och kommun, knappast kan gå förbi den fråga som jag här diskuterar. Med hänsyn till att det i direktiven för utredningen, som i vissa fall är mycket detaljerade, inte klart har sagts ut att man skall pröva frågan om en omläggning av det individuella bostadsstödet till att bli en helt statlig angelägenhet finner vi det vara befogat med ett uttalande, en viljeyttring, från riksdagens sida.

Beträffande förslaget i motionen 1318 om en omprövning av bostadstillägget under löpande bidragsår har vi utgått från det förslag bostadsstyrelsen har ställt och den beskrivning av situationen som departementchefen ger i statsverkspropositionen. Det är naturligtvis helt

otillfredsställande att bara hälften av kommunerna medger omprövning av bostadstilläggen under löpande bidragsår, trots att hyresgästerna i alla kommuner har fått stora hyreshöjningar under senare tid. Man kan enligt vår mening inte låta frågan om att betala bostadstillägg för de faktiska bostadskostnaderna, inte kostnaden den 1 oktober 1973 eller den 1 januari 1974, vara beroende av administrativa besvär och kostnader hos de kommuner som inte medger vad som borde vara en självklarhet.

Som bekant har det förhållandet att bostadstilläggens storlek och möjligheten att beräkna tilläggen med hänsyn till aktuella boendekostnader blivit beroende av politiska beslut och ställningstaganden i kommunerna inneburit att invånarna i vissa kommuner, ofta kommuner med borgerlig majoritet, har sämre bidrag än invånarna i andra kommuner med oftast socialdemokratisk och kommunistisk majoritet. Det borde vara angeläget att undanröja den del av dessa orättvisor som hänför sig till möjligheten att ompröva bostadstilläggen genom att ändra nu gällande regler så att kommunerna blir skyldiga att ompröva tilläggen vid hyreshöjningar under bidragsåret.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 av fru Marklund i socialutskottets betänkande nr 6.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Socialutskottet har haft att behandla sju motioner med olika innebörd, gällande bostadstilläggen, och med anledning av fem motioner har utskottet förordat en översyn av de nuvarande bestämmelserna på området. Det finns onekligen viss anledning till en sådan översyn, eftersom bestämmelserna är något trubbiga och kanske slår litet snett i olika situationer. Utskottet är alltså enigt om denna översyn, och jag uttrycker en förhoppning om att det arbete som skall igångsättas – om nu riksdagen tar förslaget, vilket jag betraktar som självklart – skall kunna bedrivas så snabbt som möjligt. Jag ger mig alltså inte in på innehållet i dessa motioner, eftersom de utförligt redovisats av utskottet i betänkandet.

Sedan har vi fru Marklunds två reservationer, som herr Claeson här har talat om. Hans inlägg ger mig inte anledning till några långa kommentarer. Han hade en fundering kring bostadsbyggandet som jag egentligen inte fann något att invända mot. Det är klart att det förekommer spekulation från enskilda vinstintressens sida, även om dessa genom samhällliga åtgärder blivit förhindrade i långa stycken.

Herr Claeson kom sedan in på reservationen om bostadstilläggen och sade att det vore riktigt att staten tar på sig kostnaderna för dem. Det är självklart att man kan göra sådana avvägningar, men för att få litet perspektiv på detta kan jag säga att det tidigare fanns olika statsbidrag till kommunerna. Så gjorde man rent hus med dessa och rationaliserade. Då bortföll bl. a. statliga ersättningar för de kommunala bostadstilläggen. Kommunerna hölls dock skadeslösa då de fick ersättning. Men nu kommer man igen och säger att staten skall ta på sig ersättningsansvaret för de statliga bidragen till kommunerna. All right, det kan tänkas att man kan göra så, men dessa frågor ligger hos kommunalekonomiska utredningen. Från dessa utgångspunkter anser utskottet att man skall vänta till

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

dess att denna utredning är klar. Eftersom herr Claeson tog upp saken, vill jag klart deklarerat att denna utredning har alla möjligheter och befogenheter att behandla frågan.

Det är inget tvivel om att den kommunalekonomiska utredningen är en stor, viktig och betydelsefull utredning som kommer att ta tid. Vill man ha en rätsida eller en annan ordning på systemet mellan stat och kommun, då tvingas man vänta till dess att utredningen har gjort sin helhetsbedömning. Då kan man inte rycka loss vissa delar av problemet och ta dem i förskott. Det finns vissa tilläggsdirektiv, bl. a. på handikappsidan och i fråga om den sociala hemhjälpen, som utredningen fått med förtur. Man räknar med att dessa delar skall vara klara i höst, men det går naturligtvis inte att ge förtur åt allt, utan man måste ha hela utredningen klar innan man kan åstadkomma något slutbetänkande.

Jag kommer till fru Marklunds andra reservation, som här har företräts av herr Claeson. Motionärerna och reservanten vill att kommunerna skall åläggas att under löpande bidragsår omräkna bostadstillägget. Jag kan gärna medge att det finns en del som kan tala för detta. Det är klart att de kostnadsstegringar, som uppstått i samband med oljekrisen, höjt hyrorna kraftigt och att bidragen därigenom kommit att släpa efter. Men jag vill betona att det finns ingenting som hindrar att kommunerna gör en omräkning. I de kommuner som herr Claeson talade om och som har en socialdemokratisk majoritet har man gjort försök att räkna upp beloppen.

Jag är helt medveten om att detta är en kommunalpolitisk fråga av största rang. Tyvärr har borgerligheten fått ökat inflytande i en rad kommuner i landet, vilket gör att de farhågor som herr Claeson antydde även kan finnas. Men utskottet vill inte vara med om att ålägga kommunerna att göra denna uppräknings med hänsyn bl. a. till att man håller på att utreda administrationen på detta område. Från dessa utgångspunkter har man avstyrkt den motion som här förelåg. Men jag betonar att kommunerna har möjlighet att pröva detta och det kommer an på kommunalmännen att så också sker. Jag uttalar förhoppningen att så många kommuner som möjligt tar tillfället i akt och använder de möjligheter de har för att skapa förbättringar åt hyresgästerna utan att riksdagen fördenskull skall behöva göra ett uttalande.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar att utskottets ordförande i sitt inlägg uttalade sig positivt till motionärernas förslag vilka har följts upp med reservationer. Tyvärr är det här fråga om något av den obotfärdiges förhinder. Vill man inte ge sin anslutning till ett förslag finns det som regel möjlighet att yrka avslag via hänvisning till särskilda utredningar och mer eller mindre klart uttalade direktiv till dem.

Nu är inte bostadstilläggen en fråga vilken som helst. Den är dessutom av så pass enkel karaktär att det i och för sig inte behövs några särskilda utredningar för att göra bostadstilläggen till en helt statlig angelägenhet. Det borde i vart fall kunna gå mycket bra att klart uttala vilka förslag den pågående utredningen bör lägga fram.

Jag vet att det har hänt mycket på bidragsområdet i relationerna mellan stat och kommun. Vi noterade under fjolåret med tacksamhet att staten höjde bidraget till de statskommunala bostadstilläggen från 60 till 70 procent. Jag tycker att man skall fortsätta på den inslagna vägen.

Herr Karlsson i Huskvarna säger att ingenting hindrar kommunerna från att göra en uppräknig eller omräknig av bostadstilläggens storlek under löpande bidragsår när det har blivit kraftiga hyreshöjningar. Det är riktigt att det inte finns något hinder för detta. Men det borde faktiskt ligga i riksdagens intresse, tycker jag, att klart uttala att samtliga kommuner bör ha skyldighet att göra en sådan omräknig för att råda bot på den grava orättvisa som många råkar ut för genom att de bor i kommuner där den rätta viljan saknas för att tillgodose invånarnas vitala intressen på detta område. Riksdagen borde kunna ingripa och säga ifrån att kommunerna skall ha skyldighet att räkna om bostadstilläggen så att alla som har rätt därtill får sådana och så att alla som redan har bostadsbidrag får ett högre belopp.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Claeson säger att om man inte vill göra någonting så gör man inte heller någonting. Men, herr Claeson, det finns ingenting som hindrar att kommunalmännen i alla berörda kommuner i landet verkligen ägnar intresse åt den här frågan och för fram den till en slutlig lösning. Å andra sidan skall man vara på det klara med att det också fordras pengar därtill. Utan pengar kan man inte höja bostadstillägget. Det är alltså här fråga om en kombination av vilja och medel. Därför har jag förståelse för att det inte alltid går att tillgodose alla medborgarnas önskemål. En del kommuner kan ha svårigheter att höja gällande bostadstillägg.

Herr Claeson säger att riksdagen skall uttala sin mening till kommunerna. Men det kan väl knappast vara rimligt att riksdagen i detta läge binder kommunerna med ett uttalande. Vi har ju kommunal självstyrelse med möjligheter för kommunalmännen att agera, och då behöver de inte några direktiv eller riktlinjer från riksdagen för sitt handlande.

Från de utgångspunkterna har vi avstyrkt den motion som herr Claeson står bakom.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ingenting som hindrar kommunalmännen att höja bostadstillägget, säger herr Karlsson i Huskvarna. Det är i och för sig riktigt, men hindret utgörs i många fall av borgerliga kommunalpolitiker. Det råkar också vara så att ganska många kommuner behärskas av sådana borgerliga majoriteter. Jag påstår inte att alla borgerliga majoriteter uppträder så, men det finns alltför många som på det sättet blockerar denna möjlighet. Vi har tidigare i kväll fått illustrerat vilken omtanke moderaterna hyser för kommunerna — de har yrkat avslag på förslaget att kommunerna skulle få möjligheter att låna pengar till förvärv av mark, och de har yrkat på en höjning av räntorna på bostadslånen, vilket skulle medföra att många tusen hyresgäster direkt fick hyreshöjningar.

Om det sker någon omprövning av bostadstilläggen eller ej beror alltså

på viljan hos de styrande kommunalmännen, och tyvärr finns det för många styrande kommunalmän som inte vill vara med om det. Därför är det nödvändigt att riksdagen tar ett initiativ för att skapa rättvisa mellan invånarna i olika kommuner på detta begränsade område.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingenting att invända mot den beskrivning herr Claeson gav av en del borgerliga kommunalmän. Jag vill bara säga till herr Claeson att om det finns folk i kommunerna som fungerar som spärrar för utvecklingen, så får man försöka ändra den politiska sammansättningen i de kommunerna. Det är det enkla sättet att lösa problemen på — jag är medveten om att det inte kan ske före 1976. Man får från den utgångspunkten arbeta på att åstadkomma en ändring av den politiska sammansättningen i de kommuner där det finns folk som försöker hindra liknande reformer.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Till den verkan det kan ha vill jag gärna vitsorda att socialutskottets ordförande — förlåt, jag höll på att säga: för en gångs skull — har rätt i sin duell med herr Claeson. Men båda herrarna har fel på den enda punkt de är överens: Det finns, herrar Karlsson och Claeson, inte ens det svagaste indicium för att kommuner med borgerlig majoritet skulle vara trögare eller snålare än andra kommuner när det gäller att snabbt anpassa bostadstilläggen efter hyres- och inkomstutvecklingen. Jag har — märk väl! — inte sagt att det inte skulle kunna förhålla sig på det sättet, men vi vet det inte; det har icke gjorts någon undersökning om detta. Men eftersom det icke finns det svagaste tecken på att det förhåller sig så, tycker jag att det är litet äventyrligt att i riksdagen kategoriskt förklara bekymren med detta förutsatta förhållande.

Jag är, som kammarens ledamöter sedan länge väl vet, en vänlig man och föga fallen för hårda eller starka ord. Följaktligen har jag inte ens varit frestad att anmäla avvikande mening då socialutskottet på några punkter i sitt betänkande nr 6 använder en skrivning som är mjuk på gränsen till utslätning, för att inte säga överslätning. Det heter t. ex. i utskottets betänkande att "statsmakterna vid införandet av reglerna om statsbidrag till statskommunala bostadstillägg för låginkomsttagare utan barn var medvetna om att i vissa fall konsekvenserna av reglerna inte skulle bli helt tillfredsställande med hänsyn till innehållet i regelsystemet för bostadstillägg till barnfamiljer". Så står det, och det är verkligen mjukt. Man skall ha mycket små anspråk på klarhet i uttryckssättet om man i förra årets proposition, utskottsbetänkande eller riksdagsdebatt skall kunna finna någon antydning till en medvetenhet om sådana svårigheter. Och det är ju väl att så är fallet: om den medvetenheten hade funnits, hade vi varit nödsakade att konstatera att statsmakterna — dvs. propositionsförfattaren och regeringen, utskottsmajoriteten och riksdagsmajoriteten — den gången handlade mot bättre vetande. Jag är inte säker på att det var så. Jag tror inte att man var så medveten. En riktigare beskrivning är att man enbart slog dövörat till för varje påpekande om att det fanns bristfälligheter i samordningen med de andra systemen.

Onsdagen den
27 mars 1974*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

På ett annat ställe litet längre fram i utskottsbetänkandet står det: "Utskottet är medvetet" -- nu är det alltså socialutskottet som är medvetet -- "om svårigheterna att inom ramen för ett enkelt och lättadministrerat system åstadkomma regler av här aktuellt slag, som inte samtidigt för med sig konsekvenser som i enskilda fall kan te sig mindre nöjaktiga." Utskottet är medvetet om svårigheterna! Om vi inte vore så mjuka av oss i socialutskottet borde det ha stått "om omöjligheten" -- för det är omöjligt.

När man säger sig förra året ha varit medveten om inte helt tillfredsställande konsekvenser av reglerna kunde man sannare ha skrivit att dessa regler var fullständigt stolliga -- för det var vad de var! Det fanns ett enda sätt att komma till rätta med de problem som de själva dragit på sig, nämligen att avvisa hela eländet, vilket moderata samlingspartiet föreslog.

Jag erinrar igen om att jag är en vänlig man och föga fallen för hårda ord. Jag tar alltså hela tiden till i underkant, men jag tror inte jag säger för mycket om jag fortfarande hävdar att den enda egentliga motive-ringen för att bostadstilläggen till barnlösa låginkomsttagare infördes var att ett statsråd -- och inte vilket statsråd som helst utan finansminister Sträng -- hade råkat, utan att veta vad han sade, utfärda ett löfte om en sådan social reform; sedan måste det infrias. Förra året hade vi som bekant ännu sådana majoritetsförhållanden i riksdagen att det under alla omständigheter hade blivit infriat.

Systemet är omöjligt. Det är inte regelsystemet som är illa utformat, utan problemet är att det inte går att utforma ett regelsystem med det angivna syftet. Det måste bli fel! Läger man in ett system för bostadstillägg till barnlösa låginkomsttagare, som kommer i kläm mellan ett redan befintligt system för bostadstillägg till barnfamiljer och ett annat redan befintligt system för bostadstillägg till pensionärer, kommer det vid båda konfrontationspunkterna att uppstå olösliga problem. Det var ingen hemlighet. Familjepolitiska kommittén, som har klarat så mycket, hade kommit fram till det också. Det framgick av kommitténs betänkande. Det beställda förslaget om ett sådant här bostadstillägg fick inte plats inom huvudförslagets ram utan skickades med som bilaga -- därför att kommittén inte kunde förmå sig till att rekommendera det. Det var alltså ingen hemlighet att systemet var omöjligt.

Alltjämt med erinran om att jag icke är en vän av hårda ord skulle jag vilja karakterisera reformen om bostadstillägg till barnlösa låginkomsttagare som orättvis, ineffektiv och orimligt dyr i förhållande till de ytterligt små sociala effekter den har. Att den är orättvis har många motionärer upptäckt, och det är därför vi för denna debatt. Det är inte så att man kunnat göra den här upptäckten sedan systemet visat sina inneboende svagheter -- det trädde i kraft den 1 januari i år, och den 11 januari började man skriva motioner -- utan man visste från början hur det förhöll sig. Det är inte någon av de svårigheter som finns upptagna i årets motioner som inte också fanns angivna när beslutet fattades för ett år sedan. Jag personligen -- och moderata samlingspartiet med mig -- har pekat på allihop, och det finns andra som har gjort detsamma. Det var ingen överraskning att systemet inte skulle komma att

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

fungera. Det måste gå så, det kunde inte gå på något annat sätt. Det hade knappast funnits någon möjlighet att genom justering av reglerna undvika att det gick så, eftersom det är själva systemets innersta kärna som är felaktig.

Systemet är orättvist, och det upplevs som ännu orättvisare än det är. Det är märkligt, säger man, att inte en enda folkpensionär i Sverige har fått sämre bostadstillägg på grund av den här reformen. Men så är vi människor beskaffade: om någon annan får det bättre tror vi att vi själva fått det sämre. Då kommer folk — annars kloka människor — och föreslår en lösning genom att så att säga låta bidragstagaren välja själv om han vill ha bostadstillägget enligt det ena eller andra systemet; han skall få efter det förmånligaste. Hur skall vi kunna göra det? Hur skall vi kunna låta folk välja mellan ett helkommunalt och ett i huvudsak statligt system? Alla ni som är kommunalmän: tänk er in i att vi sitter hemma och skall konstruera och avväga bostadstillägg till pensionärer! Ni vet att om de tilläggen blir litet lägre än bostadstilläggen till barnlösa låginkomsttagare som inte är pensionärer, tar staten över större delen av kostnaden därför att man då går över till det systemet. Och hur skall vi sedan kunna få vare sig borgerliga eller socialistiska kommuner att hänga med när det gäller att justera KBT till folkpensionärer? Det går inte att göra på det sättet.

Det är mycket annat som inte heller går. Det har nästan inte varit möjligt att bli av med de här pengarna. Herr Sträng tänkte sig en gång att han skulle kunna bli av med åtminstone 100 miljoner den här vägen. Kommittén lyckades — vill jag minnas — placera 65 av dem när man riktigt tänjde på möjligheterna. Ingen vet ännu hur mycket som går åt, men vi vet att kommunerna tvingas annonsera och försöka bjuda ut detta tillägg eftersom det är ganska få som söker det. Varför? Jo, därför att de som verkligen behöver det inte kan få det, enligt systemets konstruktion! Och de som inte behöver det särskilt väl skulle visserligen kunna få några tior, men de tycker inte att några tior är någonting att ha.

Ett system har konstruerats där man, om man har en lägenhet som kostar 325 kronor i månaden eller mer, får 80 procent av merkostnaderna betalda av stat och kommun. Vi vet att de som ligger vid och strax ovanför den övre inkomstgränsen för oreducerat bostadstillägg har råd att betala 325 kronor i månaden. De ensamma ungdomar som tjänar så där 18 000, 20 000, 22 000 eller 24 000 kronor om året kan betala 325 kronor i månaden, och det gör de. Och så får de bostadstillägg. Men de riktiga låginkomsttagarna — de som tjänar bara 700–800 kronor i månaden, såsom lärlingar, handikappade och andra som har det besvärligt på olika sätt — kan aldrig få något bostadstillägg, eftersom de inte kan skrapa ihop 325 kronor i månaden till den egna delen av hyran, även om de vill det aldrig så gärna. De får inget tillägg heller, och de har inte sökt något. Däremot kan de som ligger rätt högt uppe på skalan och som kanske inte kan få ett helt bostadstillägg — några tior blir det kvar även när man tjänar 25 000–26 000 kronor om året — få litet hjälp med sin hyra, men de bryr sig i många fall inte om att söka något tillägg; de vill inte ha några tior.

Det är alltså ett ineffektivt system. Vad det kommer att kosta vet vi inte. Det kan ju hända att det blir synnerligen billigt — faktiskt är det så,

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

att vi i stort sett ännu inte vet om någon människa vill ha det här tillägget, och i så fall blir det naturligtvis billigt. Men om det går efter beräkningarna, kostar det kanske ett hundratal miljoner i år. Herr Sträng kan ju med hjälp av sin egen hemmagjorda inflation bli sannspådd när det gäller beloppets storlek – de där 65 miljonerna kan gå upp till de av honom förutsatta 100 miljonerna.

100 miljoner kronor har sällan använts sämre i ett socialt sammanhang! Vi når ingen vettig social effekt, utan vi skapar i stället nya problem. Vi skapar, och skapar intryck av, nya orättvisor – alltihop utan att egentligen göra någon nytta.

Jag sade förra året att det bara finns en enda verkligt effektiv förbättring i fråga om det här systemet: att i grunden avskaffa hela eländet. Detta gäller fortfarande. Det finns dock ingen anledning att yrka på det i år; förmodligen bl. a. på grund av de majoritetsförhållanden – eller icke-majoritetsförhållanden – som just råder i riksdagen är ju utskottet i alla möjliga avseenden vänliga. Många av de här motionerna, som för ett år sedan med all säkerhet skulle ha blivit avstyrkta av utskottet, har vi nu buntat ihop och lagt i en sump, och vi har begärt en översyn och utredning av reglerna. Det kunde jag vara med på, och min partivän i utskottet också, eftersom vi är helt övertygade om att ifall en sådan översyn görs kan resultatet uttryckas med precis de tre ord varmed man hade kunnat sammanfatta hela familjepolitiska kommittéens betänkande i denna fråga för ett år sedan: Det går inte! Det är tekniskt omöjligt att göra det här systemet bra. Det kommer utredningen, om den är ärlig, att medge och sedan får vi se vad man drar för konsekvenser av det.

Med den från majoriteten kanske något avvikande motiveringen har jag inte haft några svårigheter att ansluta mig vare sig till utskottets vänliga skrivsätt eller till den praktiska åtgärden att vi överlämnar alltsammans till en utredning. Jag har därför, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Carlshamres filosofiska utläggningar ger mig anledning till några kommentarer.

Herr Carlshamre inleder med att säga att jag för en gångs skull har rätt. Jag skulle vilja säga att det är ytterst sällan som herr Carlshamre har rätt. Och han har allra minst rätt i sitt resonemang om den reform som han så intensivt har försökt nedklassa i kväll, nämligen frågan om bostadstillägg till låginkomsttagare.

Jag förstår att herr Carlshamre innerst inne menade att vad moderaterna egentligen syftar till är att försöka förhindra en reform av det här slaget. Visserligen har han inget annat yrkande än utskottet, men tankegången var att han ville försämrå för de låginkomsttagare som får en ersättning av detta slag. Jag tycker det är beklagligt att herr Carlshamre, som i vanliga fall har en social vidsynhet, hyser så låga tankar om det här systemet. Om det är fel på systemet, herr Carlshamre, låt oss då i all rimlighets namn se vad den översyn som utskottet föreslår leder till. Sedan kan herr Carlshamre komma med sina kritiska inlägg gentemot reformen.

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

Sedan sade herr Carlshamre att det inte finns något belägg för att borgerligt styrda kommuner skulle betala ut sämre bostadstillägg. Folkpensionärernas riksorganisation gjorde för ett par år sedan en utredning beträffande kommunala bostadstillägg. Där dokumenterades klart att de borgerliga kommunerna i regel hade de sämsta bidragen till pensionärerna. Det är alltså belagt, herr Carlshamre. Tyvärr har jag inte den utredningen här, annars kunde jag ha läst upp kommun för kommun hur de har handlat.

Herr talman! Det börjar bli sent på kvällen, och jag skall inte förlänga diskussionen. Men jag vill än en gång beklaga att moderata samlingspartiets företrädare har försökt göra ned en reform som betyder mycket för många människor. Jag vill också till sist säga, herr Carlshamre, att Gunnar Sträng brukar veta vad han talar om och hur han skall handla. När han tog fram förslaget om den här reformen hade han sakliga belägg för att den var av stor betydelse för många människor.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Nu har herr Karlsson i Huskvarna fel igen på några punkter.

Om herr Karlsson nödvändigt skall rängera in mitt anförande bland skolämnena så hör det inte hemma inom filosofin utan snarare inom matematiken.

Sedan har han fel när det gäller kommunerna och bostadstilläggen. Han talar nu om de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer. Det ärendet är över huvud taget inte uppe i kväll. Det sorterar inte ens under det utskott som herr Karlsson har nöjet att vara ordförande i utan under socialförsäkringsutskottet. Jag har bara sagt att när det gäller de bostadstillägg som vi här diskuterar finns det inte det svagaste indicium för en sådan fördelning mellan socialistiska och borgerliga kommuner som herr Karlsson och herr Claeson talade om.

Det är tyvärr inte heller sant – fast på den punkten vet jag att herr Karlsson är i god tro – att detta är en reform som betyder mycket för många människor. Det är en reform som betyder litet för några få människor. Det är det som är felet med den. Vi har satt i gång en väldig apparat som inte har den effekt som var avsedd. För några få människor betyder den ganska litet. Jag skall inte bestrida att det finns några – ännu färre – för vilka den kan betyda något mer. Men det råder här ett fullständigt orimligt förhållande mellan effekt och satsning jämfört med alla andra reformer som vi gemensamt försöker utforma.

Det är riktigt – och det skall jag inte bestrida – att moderata samlingspartiet och jag redan förra året försökte stoppa den här reformen, men inte, herr Karlsson, på grund av någon sorts snålhet eller brist på socialt ansvar, utan därför att vi var övertygade om att det är en från sociala synpunkter dålig reform – ineffektiv, orättvis och orimligt dyr i förhållande till effekten. Det var därför vi ville stoppa den.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! De här tongångarna känns igen från moderata samlingspartiet eller dåvarande högerpartiets kamp mot praktiskt taget alla

reformer som förelagts den svenska riksdagen för godkännande. Det är ingenting nytt, även om herr Carlshamre nu camouflerar dessa tongångar.

Reformen med bostadstillägg till låginkomsttagare har inte den dåliga standard som herr Carlshamre här försöker göra gällande, utan den ger bättre villkor.

När jag tog som ett exempel de kommunala bostadstilläggen till pensionärerna berodde det på att jag inte hade några färska exempel när det gäller bostadstilläggen till andra låginkomsttagare. Därför tog jag ett exempel som är analogt och som belyser att de borgerligt styrda kommunerna inte haft samma intresse som de socialdemokratiskt styrda kommunerna att hjälpa de svaga människorna, dvs. folkpensionärerna i det här fallet.

Herr CARLSHAMRE (m) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Karlsson i Huskvarna hade inga färska exempel. Han hade inga nattståndna exempel heller, eftersom det inte finns några. Därför talade han om någonting helt annat. Jag kan alltså bara konstatera att herr Karlsson medgett att det inte finns några exempel på åtskillnad mellan borgerligt och socialistiskt styrda kommuner när det gäller bostadstilläggen till barnfamiljer och bostadstilläggen till låginkomsttagare utan barn, vilka vi här i kväll diskuterar. Vi är helt överens – jag har hela tiden sagt att det inte finns några sådana exempel, och det säger nu herr Karlsson också.

Om herr Karlsson någonstans i litteraturen – i riksdagsprotokollet eller var som helst – från 1940-talet, 1930-talet eller 1920-talet eller hur långt tillbaka i tiden herr Karlsson vill gå kan leta upp ett enda exempel från den tidens socialdebatt, där man med något rimligt anspråk på sanningsenlighet kan finna några återklanger från det jag har sagt i kväll, då bör vi, herr Karlsson, ta en helkvällsdebatt om det. Det måste bli roligt – det blir science fiction.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Karlsson i Huskvarna anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fru ANDERSSON i Kumla (s):

Herr talman! I anslutning till motionerna 694 och 707 ber jag att få anföra några synpunkter. Utskottet har behandlat motionerna, som avser bostadstilläggen, och de problemställningar vi tagit upp mycket positivt. Utskottet säger bl. a. i betänkandet att man är medveten om att konsekvenserna av regelsystemet för bostadstilläggen inte är tillfredsställande, och med anledning därav har man ansett att vad som anförts beträffande frågan om en översyn bör ges Kungl. Maj:t till känna.

I motionen 694 har vi belyst ett exempel. Om ett par ungdomar får lägenhet och flyttar tillsammans utan att ingå äktenskap, kan de få bostadstillägg ifall de har gemensamma barn. Om däremot barnen i den nybildade familjen har en annan biologisk far utgår bostadstillägg endast på den del av hyran som återstår när mannen i familjen vid behovsprövningen registrerats som inneboende. Det är självklart att familjen

upplever detta system som orättvist och som ett försök av samhället att genom ekonomiska påtryckningar tvinga dem att ingå äktenskap.

När två människor stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande former, dock utan att det finns barn i familjen, så uppkommer samma problem: den ena parten registreras som inneboende.

Detta system är svårt att förankra i unga människors rättsmedvetande. Man måste, anser jag, ifrågasätta den passus i reglerna, där det heter: "Med makar jämställs personer som utan att vara gifta lever tillsammans, om de tidigare varit gifta med varandra eller gemensamt har eller har haft barn." Om inte dessa bevekelsegrunder finns till underlag, kan vederbörande i vissa fall få högre bostadstillägg genom att ingå äktenskap. Detta är en följd av att för sammanboende hyran enligt bestämmelserna skall halveras.

Enligt vår mening är bostadstilläggssystemet så utformat, att det i vissa fall diskriminerar människor och deras rätt att välja samlevnadsform. Vi vill betona vikten av att man inom detta område snarast arbetar fram förslag till ett system, som oberoende av människors civilstånd är likvärdigt för alla.

Även om vi liksom utskottet är medvetna om svårigheterna att konstruera ett enkelt och lättadministrerat system, som täcker in hela problemkomplexet, anser vi att detta inte får hindra ansträngningarna att få till stånd ett regelsystem, vilket innehåller komponenter som är inbördes förenliga.

Vi motionärer vill särskilt understryka hur angeläget det är att hela bostadstilläggsproblematiken ingående penetreras och beaktas. Jag hoppas att de utredningsförslag på det bostadspolitiska området som just nu är aktuella ger anledning till beslut i den riktning vi åsyftar.

I detta anförande instämde herr Bergqvist (s).

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara med tillfredsställelse notera att den ändrade inställning till ett gammalt centerkrav som kommer till uttryck i socialutskottets betänkande nr 6. Det gäller grunderna för inkomstprövning av bostadstillägg. Frågan har i år tagits upp i motionen 1309 av fru Söder m. fl.

Enligt gällande regler läggs vid inkomstberäkningen till inkomsten 20 procent av den taxerade förmögenhet som överstiger 50 000 kronor. Att man tar hänsyn till förmögenheten är naturligtvis riktigt. Vi har dock ansett att man skulle kunna komma bort från en del av de orättvisor som är förenade med detta beräkningssätt, om den del av förmögenhet över 50 000 kronor som läggs till inkomsten minskas till 10 procent. Effekten av det system som nu tillämpas är ogynnsamt för personer, som har låg disponibel inkomst men en förmögenhet överstigande 50 000 kronor bunden t. ex. i ett företag.

Senast i fjol skrev den socialistiska majoriteten i socialutskottet så här: "Utskottet, som flera gånger tidigare avstyrkt yrkanden om att sänkning av reduceringsfaktorn skall tillämpas beträffande förmögenheter som överstiger 50 000 kronor, är inte berett att frånga sin tidigare ståndpunkt

i denna fråga." Det fanns då en reservation i ärendet.

I år har utskottet, som tidigare sagts här, kunnat ena sig om att bostadstilläggens regelsystem skall göras till förmån för en översyn. Överväga den i motionen 1309 av fru Söder m. fl. upptagna frågan om storleken av förmögenhetsfaktorn vid inkomstprövningen.

Jag noterar bara den sinnesförändring som skett i utskottet sedan förra året. Herr Carlshamre ansåg att den berodde på det nya parlamentariska läget, men jag utgår ifrån att frågan verkligen kommer att bli förutsättningslöst prövad. Att det också skall ske snabbt har utskottets ordförande sagt här i debatten. Det tycker vi är bra och en framgång för vårt förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	311
Nej	20

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Anslag till bostads-
tillägg m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 312
Nej - 19

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölles.

§ 7 Åtgärder för att förbättra fastighetsindelningen

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 15 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 för planväsendet samt lantmäteri- och kartväsendet jämte motioner.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det kan synas litet utmanande att ta till orda dels vid den här tiden på kvällen, dels med anledning av ett utskottsbetänkande som är enhälligt och när dessutom den motion som jag närmast tänker knyta några reflexioner till har blivit välvilligt behandlad. Men jag tycker ändå att jag vill ge några ord som bakgrund till den motionen att fästas i kammarens protokoll.

Det gäller fastighetsindelningen i skogsmarker. Skogen är en av våra viktigaste råvarukällor. Den är särskilt betydelsefull därför att den förnyas till skillnad från många andra råvaror. Den är viktig därför att den är en värdefull exportvara, inte minst med dagens prisläge. Den är betydelsefull för sysselsättningen i stora delar av vårt land.

Det är naturligtvis då angeläget att man på alla sätt försöker skapa de bästa förutsättningar för att få en så stor produktion av skogsprodukter som möjligt. Därvidlag betyder utformningen av de behandlingsytor som skapas av fastighetsindelningen väldigt mycket. Behandlingsytorna får inte vara för små, framför allt inte i våra dagar när man bedriver ett högmekaniserat skogsbruk. De bör inte vara samägda av för många delägare i varje bit.

Tyvärr är fastighetsindelningen i skogsmarken inte alls så bra som den borde vara för att ge goda produktionsmässiga betingelser. Detta är inte som kanske många av kammarens ledamöter tror eftersom jag talar i detta ämne — någon speciell förteelse för Dalarna. I stora delar av landet i övrigt har vi en fastighetsindelning av skogsmarken som är utomordentligt dålig och som starkt hämmar en optimal skogsproduktion. Detta har en historisk bakgrund.

För 100–150 år sedan när de s. k. storskiftena och laga skiftena gick fram över landet gällde det att ge varje hemmansägare skogsmark på ett rättvist sätt som möjligt och fördela de goda lägena så bra som möjligt. Därför blev skogsskiftena långa och smala, från ett par kilometer upp till kanske tio kilometer på längden och några tiotal meter på bredden. När sedan hemmanen gick i arv till hemmansägarens barn delade man dem ofta, och då delade man också på längden. Skiftena blev lika långa men allt smalare för varje arvskifte. Till sist var de så smala att man inte kunde

Onsdagen den
27 mars 1974

*Åtgärder för att
förbättra fastighets-
indelningen*

delar dem på längden mer, utan man fick börja hacka sönder dem på tvären. Då fick man en fastighetsindelning som på kartorna ser ut som stegar.

Jag har i min verksamhet sysslat med detta rätt mycket och jag har sett skogsskiften av de mest vidunderligt dåliga former och häpnadsväckande små dimensioner. Jag har t. ex. en gång haft nöjet att på en skifteskarta registrera ett skogsskifte som var 30 meter långt och 1,3 meter brett. Jag har haft massor med skogsskiften av storleken fyra gånger sex meter — ungefär lika stort som ett köksgolv. Det förstår var och en att förutsättningarna att producera där inte är särskilt gynnsamma. Om det dessutom är så att varje sådan liten bit inte ägs av en person utan av en hel hop av människor som är släkt på ett eller annat sätt — syskon eller kusiner på fars sida, kusiner på mors sida, sysslingar eller något ytterligare släktled — så blir möjligheterna att disponera över marken, vidta skogsvårdande åtgärder och komma överens om avverkningar utomordentligt komplicerade.

Som exempel på en normal bondes skogsinnehav i Mora uppe i Siljansbygden före ett av de stora laga skiften som jag haft nöjet att få syssla med valde jag ut en nämndeman och hemmansägare. Han hade sina 35 hektar skogsmark, dvs. 70 tunnland för att uttrycka sig i ett annat mått, fördelade på 80 skiften på 80 ställen inom en omkrets av 25 kilometer. Han ägde inte någon enda av dessa bitar ensam utan hade meddelägare av olika sorter i alla dessa stycken. Det är uppenbart att hans förutsättningar att bedriva skogsbruk inte var särskilt stora.

Skogsvårdsstyrelsen har gjort undersökningar rörande vad man kan vinna i produktionshänseende på att förbättra formen och storleken på skiftena. 40–60 procent större produktion kan man utan vidare uppnå. När man vet att det bara i Kopparbergs län finns 900 000 hektar skogsmark som är dåligt indelad förstår var och en att det rör sig om väldigt stora kvantiteter virke som skulle kunna produceras på den marken men som nu inte blir producerade.

Det är därför väldigt viktigt att vi gör vad vi kan för att förbättra fastighetsindelningen. Hitills har vi haft en rätt besvärlig lagstiftning, gammal, omodern, omständlig, tidsödande och dyrbar att handskas med. Men för några år sedan — jag var borta ur riksdagen vid den tidpunkten — var riksdagen klok nog att fatta beslut om en ny fastighetsbildningslag, en väldigt fin lag som ger goda möjligheter att förenkla förfarandet, att inte i onödan uppehålla sig vid byråkratiskt krångel. Det ger naturligtvis möjlighet till att skynda på proceduren och att förbilliga den.

Men ännu har vi ingen praktisk erfarenhet av den här lagens förtjänster. Jag har ansett att det skulle vara utomordentligt viktigt om man, genom någon statlig åtgärd, kunde stimulera tillkomsten av en omarrondering. En strukturrationaliseringsåtgärd som skulle ha till uppgift att vara ett försöksobjekt, ett prov och ett föredöme som skulle visa skogsägarna, vilkas marker är i behov av förbättrad fastighetsindelning, hur mycket bättre man nu med den moderna och fina fastighetsbildningslagen kan genomföra en sådan här åtgärd och hur mycket billigare det blir än om man skulle följa den gamla lagens tillkrånglade och omständliga förfarande.

Nr 50

Onsdagen den
27 mars 1974

*Åtgärder för att
förbättra fastighets-
indelningen*

Nu har civilutskottet med anledning av den motion som jag har försökt antyda bakgrunden till föreslaget, att man skall kunna pröva den nya lagens möjligheter och få ett praktiskt åskådningsexempel till stånd – till föredöme för en fortsatt verksamhet av mycket stor omfattning, som jag kan se. Det är väldigt bra att civilutskottet har gjort det uttalandet och intagit den ståndpunkten, och det är bara, herr talman, för att visa hur betydelsefullt detta civilutskottets ställningstagande är som jag i korthet har velat ge bakgrunden till motionen 585.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs civilutskottets betänkande nr 16 i anledning av motion om möjlighet att nybilda deltidjordbruk.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Herr andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle *dels* bland två gånger bordlagda ärenden utbildningsutskottets betänkanden nr 7, 8, 10 och 12 i nu angiven ordning uppföras främst samt jordbruksutskottets betänkande nr 6 sättas sist, *dels* jordbruksutskottets betänkande nr 9 sättas närmast efter två gånger bordlagda ärenden.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 22.56.

In fidem
BENGT LAMBE

/Solveig Gemert